SAYI : 630
16 TEMMUZ 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

İRTİCAIN PENÇESİNDE AP

(Basın A: 35) — 213

Cilt : XXXVI Yıl : 13 Sayı : 630

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Okay Göçer, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — İKTİSAT: Mehmet Tuğrul — SİNEMA: Nijat Özön — DÜNYADA: T. Kemal

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. Erdoğan Çiftler

KIİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	1250 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ VER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası • Ankara

BASILDIĞI TARİH

13.7.1966

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Türkiye, şu günlerde bir dönemecin başında bulunmaktadır. 27 Mayıs İhtilâlini takip eden MBK idaresi, ondan sonraki Kurucu Meclis devresi hep bir temel ilke etrafında görev yapmıştır: Vakit geçirmeden serbest seçimlere gitmek ve düzenli bir demokratik plâtformda ülkenin ana sorunlarına çözüm yolu bulmak... Hiç kimse aksini iddia edemez ki, İnönünün başında bulunduğu hükümetler, imkân nispetinde, bu ilke çerçevesi içinde görev yapmışlardır. Nitekim o günlerde hiç kimse memlekette satılmışların bulunduğunu söylemiyor, hiç kimse, amerikan komisyonculuğunun memleket idaresine el koyduğunu yazmıyordu. Üstelik, İnönünün iktidarda bulunduğu sıralarda hemen herkes şahsiyetli bir dış politikanın kurulmasının özlemini dile getiriyor ve uygulanan politika tasvip görüyordu.

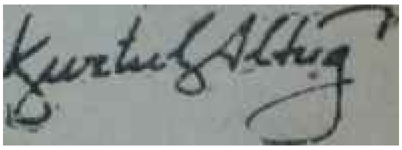
AP'nin, iktidara eski bir amerikan şirketi komisyoncusunu getirmesinden sonra ortalık birden allakbullak oldu ve her çevreden çeşitli sesler yükselmeğe başladı. Beslemeler yağlamanın en iğrenç örneklerini verirlerken, milliyetçi basın yaylım ateşine başladı. Hele geçen, hafta içinde Tabii Senatör Haydar Tunçkanat tarafından Senatoda yapılan açıklama, karışıklığın tuzu biberi oldu. Memleketinin önemli meseleleri hakkında yabancılara raporlar düzenleyen satılmışların mevcudiyeti ilân edilince, Hükümetten beklenen, bağımsızlığımıza kasteden bu davranışı herkesle birlikte takbih etmekti. Halbuki Demirel sadece, "Ben polis hafiyesi değilim" demekle yetindi. Bu çok ilginçtir.

Sayın Demirel elbette ki polis hafiyesi değildir. Ama bu memleketin menfaatlerini savunmak ve itibarını korumakla görevli Başbakandır.

Hikâyenin içyüzünü, YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın baş tarafındaki "Güvenlik" başlıklı yazıda bulacaksınız.

Bu hafta asıl ilginç yazı, "Rejim" başlıklı yazıdır. İrticaın AP İktidarı sayesinde hortlayışını bu sütunlarda zaman zaman yazdık. Ama irticaın gerisinde yatan İslam Devleti emellerini yeni yazıyor ve dikkatlerin bu gerici kuvvetlere ve onun yuvalarına yönelmesini istiyoruz. Memleketini seven kimselerin, bu gericilik yuvalarından taşan fesada ve bu gerici unsurların kimlerle, hangi çevrelerle işbirliği halinde bulunduklarına dikkat etmelerinde ve ufuktaki tehlikeyi görmelerinde sayısız milli fayda vardır. Bu bakımdan, "Rejim" başlıklı yazıyı dikkatle okumanızı salık veririm.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt: XXXVI Sayı : 630 16 Temmuz 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Sıfır alanlar

Geçen haftanın sonunda, Senato kürsüsünden yapılan bir açıklama, en basit gazetecilik ölçüsüyle "bir bomba" mahiyeti taşırken "bir kısım basın"ın bu havadis karşısında takındığı tavır çok kimseyi derin derin düşündürdü. "Bir kısım basın"a dahil olan gazeteler, havadisi duyurmaktan fazla duyurmamanın, saklamanın gayreti içindeydiler. Ya, kalabalık mizanpajları arasında bir "tek sütun"a sıkıştırmışlardı, ya da hiç bahsetmemişlerdi. Ertesi günler de, hadise daha fazla önem kazandığında meşhur mektupların ve raporların muhtevasından değil de, bunların uydurma olması ihtimalinden bahsettiler. Halbuki, bilhassa tarafsızlık iddiasında olan gazeteler için ödev, evvelâ hadisenin mahiyetini okuyucularına bildirmek, ondan sonra tartışmasını yapmaktı.

Bu gazetelerin içinde, hattâ başında, taraf tutmakla ancak kaybedecek şeyi olan Hürriyeti görmek bazı kimseleri güldürdü. Zira Haydar Tunçkanatın elindeki vesikalardan biri, bir listeydi. Bu listeyi, bir türk ajan amerikalılara vermişti. Listede "kendileriyle meşgul olunmasında fayda bulunan kimseler"in adı vardı ve isimlerden biri Erol Simavi idi. Listeyi görmüş olanlardan biri şöyle dedi:

"— Ooo!. Demek ki, iyi meşgul olmuşlar.."

Basının bu durumu, gazeteciliğin "haber verme fonksiyonu"nun zedelenmiş bulunduğunu hiç olmazsa bir kısım basın için dikkatli gözlerin önüne, basın bakımından biraz tehlikeli şekilde serdi. Gazetelerin parti veya siyasi tercih itibariyle ayrı renkte olmalarının anlaşılmayacak tarafı yoktur. Ama milli haysiyeti şiddetle ilgilendiren bir hadisede, pisliğini külle örten kedi tertibi havadis gizlemeye kalkışmanın ve bir takım "çevreler"i güya, bu suretle korumağa gayret etmenin fazla uygun bir davranış olarak kabulune imkân yoktur. Bu, ister istemez, hatırlara "Milli Mücadele sırasındaki İstanbul Basını"nı getirdi.

Erol Simavi
Meyvalı ağaç

Belki bu davranışların halk tarafından farkedilmediği, görülmediği ve onun üzerinde tesirsiz olduğu sanılmaktadır. Fakat tarihte çok hadise, böyle bir düşüncenin yanlışlığının delili olarak ortadadır. Yanlış düşünce üstelik, hatalı davranışların sahiplerini daha fazla dikkatsizliğe, hattâ fütursuzluğa itmiş, ancak gün gelip de şanslar değiştiğinde, bütün o davranışların yüreklerde ağır tortular bıraktığı "mukabelebilmisil"lerin şiddetinden anlaşılmıştır.

Çekirgenin bir defa sıçramış olmasının hep sıçrayabileceğinin delili olmadığı, bizim bir güzel atasözümüzün belirttiği hissedir.

Güvenlik

Bir zabıta vakası!

Günlerdir bir listeyi ele geçirebilmek için çırpınan, geçiremedikleri için de hergün "acaba atladım mı?" endişesiyle kıvranan Ankaralı gazeteciler, haftanın başında Salı günü üç tabii senatörün Haydar Tunçkanat, Ahmet Yıldız, Kâmil Karavelioğlu ortaklaşa düzenledikleri basın toplantısında yaptıkları açıklamayla biraz olsun rahatladılar. Liste artık açıklanmıştı. Ama mesele bununla bitmiyordu. Acaba raporu yazan, Haydar Tunçkanatın "DPli bir AP yöneticisi" olabileceğini ifade ettiği şahıs kimdi? Gazeteciler için yeni bir mücadele devresi başlıyordu.

Günlerdir halkoyunun dikkat ve merakını üzerinde toplayan ve gazetecileri her gün haber atlama tehlikesiyle karşıkarşıya bırakan casusluk olayı, geçtiğimiz hafta Perşembe günü Senatoda, tabii senatör Haydar Tunçkanatın Milli Birlik Grupu adına yaptığı açıklamayla ortaya çıktı. Bir türk ajan tarafından Türkiyede görevli "E.M." rumuzlu bir amerikalıya verilen, onun da bir süre önce Türkiyeden ayrılmış bulunan Amerikan Elçiliği Kara Atasesi Albay Dickson'a, bir mektuba iliştirerek yolladığı casusluk vesikasında, Türkiyeyi amerikan mandası altında sanan bir zihniyetin ifadesi bulunuyordu.

Açıklama, Senatoda bir soğuk duş tesiri yaptı. Tunçkanat kürsüden inerken bazı AP'liler, "Anlaşılmadı, iyice açıklayın da biz de sizinle birlikte çalışalım" şeklinde sözler ettiler. Bunun üzerine Dev-

Amerikalılar

Metin TOKER

Amerikalılara, yabancı bir memlekette, bu memleketin adı "dost ve müttefik Türkiye" de olsa, neler olup bittiğini öğrenmeye çalıştıkları, adamlar tuttukları için niçin kızmak gerektiğini kimse makul tarzda izah edemez. Parasını verdikten sonra, insan casus da tutar, uşak da... Endonezya bile Arnavutlukta ve Rumanya Norveçte siyasi havanın nasıl geliştiğini, oradaki temsilcileri marifetiyle şüphesiz takip etmektedir. Bizim siyasi temsilcilerimizden Dışişleri Bakanlığına, askeri ataşelerimizden Genel Kurmay Başkanlığına gelen raporlarda çok kere "inanılır bir özel kaynak" lâfı geçer ve elçimiz elçi, ataşemiz ataşeyse, bunların görevleri, ödevleri "inanılır özel kaynak"lara sahip olmaktır.

Amerikanın bundan pek kısa bir süre önce yurdumuzdan ayrılan Kara Ataşesi Donald D. Dickson'un böyle bir "özel kaynak"ı varmış. Aferin ona. Bu Albay Dickson'u ben tanıdım. Gayet güzel türkçe konuşurdu ve bizim işlerimize derin bir vukufu vardı. Kendisini son defa, İngiltere Kraliçesinin Doğum Günü partisinde, İngiltere Büyük Elçiliğinde gördüm. Bana veda etti. Türkiyeden ayrıldığından dolayı ne kadar üzgün bulunduğunu söyledi. Bu arada, "havanın nasıl olduğunu" sormayı da ihmal etmedi. Sonra beni ve o sırada yanımızda bulunan Ankara Merkez Komutanı Generali, Amerikada gitmekte olduğu yere davet etti.

C.I.A.'in Türkiyede çalışmalar yapmakta olmasını kınamak da, Albay Dickson'a kızmak kadar manasız bir davranıştır. Bizim Milli Emniyet Teşkilâtının amerikalılardan para ve malzeme yardımı gördüğü, gizliliği olmayan bir gerçektir. Adam bizim gizli teşkilâtımıza para verecek, fakat ona sızmaya çalışmayacak! Neden? Üstelik, Amerikanın Türkiyede üsleri ve bazı gizli silâhları vardır. Bunların güvenliği bakımından, kendi casusluk teşkilâtını çalıştırması hiç düşünülebilir mi? Sanki ruslar, kendi casusluk teşkilâtlarını Türkiyede çalıştırmıyorlar mı?

Nihayet, bir Dünya Devleti olan Amerikanın, Türkiyede kendi gönlüne göre bir iktidar istemesini de anlamak gerekir. Amerikayı ilgilendiren, Türkiyenin değil, kendisinin menfaatleridir. A.P.'yi bu menfaatler bakımından uygun, elverişli görmüştür. Onun idareyi ele almasına, maddi ve manevi yardımcı olmuştur. Yardımları, görülüyor ki netice de sağlamıştır. Biz Yunanistanda kendi gönlümüzce bir iktidar istemez miyiz? Biz Amerikada kendi gönlümüzce bir iktidar istemez miyiz? Ama, imkân meselesi! Amerikanın imkânı var. Gönlündekini gerçekleştirmek için çalışıyor.

Gerçi, Amerikanın Türkiyede yaptığı tercih dünyada cereyan eden bir olayın niçinini pek açık şekilde gözler önüne seriyor. Bütün dünyaya yıllardır "yardım parası" döken Amerika, her geçen gün dünyada biraz daha sevimsiz olmaktadır. Amerikaya karşı antipati, her yerde, her geçen gün biraz daha artmaktadır. Zira Amerika hep yanlış ata oynamakta, üstelik oyunu da en sonda daima meydana çıkmaktadır ve o ülkenin aydınları, haysiyetli insanları, sağlam kuvvetleri Amerikadan sıtkı sıyrılmış hale gelmektedirler.

O, onların bileceği iş.

Tunçkanadın açıklamaları, şampiyonluğunu kriptoların" yaptıkları bu "Amerika Düşmanlığı"nı elbette arttırır ve o edebiyata su sağlar ama, asıl mesele Türkiyede bir iktidarın bir takım iç tasarrufları bir yabancıyla müştereken plânlıyor ve gerçekleştiriyor olarak gösterilmesidir. Rapor bu işbirliğinin bazı esaslı noktalarına ışık veriyor. A.P. gibi amerikalılar da Türkiyede bazı kilit mevkilerin Muhalefete bağlı kimselerin elinde olduğu ve onların oralardan temizlenmesi gerektiği inancındadırlar. Bir "subay ve memur tasfiyesi" **A.P.** gibi amerikanların da tavsiyesidir. Başlayan tasfiye muamelesi karşısında Muhalefetin zayıf bir mukavemet göstermiş olması, A.P.'nın harcadığı kimselere memleketin gereğince sahip çıkmamış bulunması Demirel gibi amerikalıları da ümitlendirmiş, cesaretlendirmiştir. Raporda belli olan bir husus, hiç olmazsa bazı İktidar mensuplarının hiç olmazsa bazı amerikanlarla memleket meselelerini görüştükleri, onlarla bu konularda istişareler yaptıkları, akıl aldıkları ve yardım talep ettikleridir.

Bu, ziyadesiyle hazin bir manzaradır ve bu manzaranın bir eşine rastlamak için 1918ler İstanbuluna geri gitmek lâzımdır.

Hele açıklanan vesikalar karşısında, nihayet bugün işgal ettiği makam Başbakanlık olan Süleyman Demirelin gösterdiği tepki ve söylediği "Ben polis hafiyesi değilim" sözü her türkü donduracak niteliktedir. Demirelin bir amerikan şirketinin eski komisyoncusu olması kendisine Başbakanlık görevini unutturmamalıydı. Bu vesikalar ruslarla meselâ TİP'in aynı tarz bir işbirliğini açığa vursaydı, Demirel ile onun gazeteleri acaba böyle mi davranırlardı ve tepkileri bu' mu olurdu? Bir Başbakan, böyle hallerde polis hafiyesinin ta kendisi olmak gerekir. Demirelden başka her Başbakan derhal Tunçkanadı makamına celbettirirdi, kendisi M.B.K. Grupuna gider bilgi alırdı, meseleye el koyardı ve el koyduğunu millete bildirirdi.

Vesikalar yalanmış! İyi ya.. Başbakanın ilgisi, yalancılığı eğer varsa sadece daha iyi tescil ederdi ve yalancılar eğer varsa halkın daha büyük lanetini çekerdi. Bugünkü davranış ise, bir örtbas etme gayretinin ta kendisidir.

A.P.'nin seçimlerdeki müşterileri arasında, 1918'ler İstanbulunun "Aman canım, ne varmış bunda.."cıları gibi düşünenler, Mustafa Kemale kızanlar gibi bu işleri karıştıranlara kızanlar bulunabilir. Ama ötekiler ve Demirelin A.P.'sine teşhisi çok önceden koymuş olanlar, karşısında bulunduğumuz tehlikeyi şimdi şüphesiz daha iyi anlamaktadırlar.

Açıklanan vesikalar
Dost kazığı değil, bizden bize kazık

let Bakanı Cihat Bilgehan söz aldı ve gerekli araştırma yapılmak üzere, vesikanın Hükümete verilmesini Tunçkanattan istedi. Konuşmasını bitirdikten sonra da, tabii senatörlerin oturmakta olduğu sıraya giderek Tunçkanata şöyle dedi:

"— Başımıza bir iş daha çıkardınız. Bizim bundan hiç haberimiz yoktu. Vesikaları verin, üzerine eğilelim."

Tunçkanat, vesikaların ertesi gün basına verileceğini, Hükümetin de tundan yararlanabileceğini söyledi. Fakat ertesi gün, Başbakanın gazetecilerin bir sorusuna verdiği "Ben polis hafiyesi değilim" şeklindeki cevap, zihinlerde behren şüpheleri daha da arttırdı. Hükümetin baş sorumlusu, olayı, alelade bir "hırsız - polis" olayı seviyesinde düşünüyor veya öyle göstermek istiyordu.

Katil kim?

Olay ve vesikalar üzerinde gerek halkoyunda, gerekse siyasi çevrelerde çeşitli yorumlar yapılırken AP'li basının üzerinde durduğu husus, vesikaların durumu oldu: Vesikalar belki de sahteydi. Hem, bu vesikalar nasıl ele geçirilmişti? Raporu kim yazmıştı? Mektup kime aitti? Bunlar biliniyor muydu? Demirelin, "olay savcıyı ilgilendirir" sözüyle harekete geçen Ankara Basın Savcısının dâvetine icabet etmeyen Tunçkanatın bu davranışı, AP'li basının iyice şirretleşmesine yol açtı. Gördünüz mü! İşte, Tunçkanat ifade vermekten kaçınıyordu. Demek ki vesikalar sahteydi.

Oysa, MB Grupu meseleyi gayet ciddi olarak ele almıştı. Gerçek şuydu: Rapor Fahri özdileğin eline geçmiş, o da Grupa getirmişti.

Peki, bunu Fahri Özdileğe veren kimdi? Tahminler, kaynağın askeri istihbaratla meşgul bulunanlar olmasıdır. Nitekim, Haydar Tunçkanat bu vesikalardan "bazı kaynaklar"ın zaten haberdar bulunduklarını ima etti. Siviller açıktan ademi malûmat beyan ettiklerine göre, yapılan tahmin kuvvet kazanmaktadır.

Haydar Tunçkanat
Fincancı katırlarını ürküttü

İlk bakışta, vesikanın sağlam olduğu anlaşılıyordu. Buna rağmen, Grup adına hareket edileceği için bir inceleme komisyonu kuruldu. Haydar Tunçkanat, Ahmet Yıldız, Sezai Okan ve Vehbi Ersüden müteşekkil komisyon, ilk iş olarak raporu tercüme etti. Albay Dickson'un E.M.'den aldığı raporun üzerine attığı imzanın kendisine ait olup olmadığını araştırdı. Araştırma müspet netice verdi. Vesikaların hiç bir tereddüde yer vermeyecek derecede sağlam olduğu anlaşıldıktan sonra, açıklamada takip edilecek usûlün tespiti için çalışmalara başlandı. MB Grupunun hadiseyi kamuoyuna açıklama tarzı bir James Bond romanı yazarının meharetini aratmadı. Bazı temaslar sonunda, açıklamanın beyderpey yapılması ve Haydar Tunçkanatın Grup sözcüsü olarak seçilmesi kararlaştırıldı. Vesikalar, ele geçtiği günden açıklandığı saate kadar, muhtemel bir Meclis baskınına karşı Grup odasında değil, tabii senatörlerden birinin evinde saklandı. Nitekim, bu arada, beceriksiz Sherlock Hol-

Orgeneralin yanıldığı nokta

Bir Genel Kurmay Başkanı, konuşmaması gerektiği halde konuşursa, kimse onun ağzını eliyle kapatamaz. Cumhurbaşkanları da öyledir. Sayın Gürsel, kendisini sevenlerin bütün rica ve ısrarlarına, hattâ aldıkları tedbirlere rağmen durmadan konuşmuş ve prestijinden durmadan kaybetmiştir. O kadar ki, en sonda söyledikleri gazetelere ya girmezdi, ya da, sözlerini bir maksat için kullanmak isteyenler onları alırlar, süslerler püslerler, polemik konusu yaparlardı.

Orgeneral Cemal Tural, maalesef sayın adaşının yolunda görünüyor. Gazeteleri açınız: Her birinde, Genel Kurmay Başkanının tartışılmasının yapıldığını göreceksiniz. Buna, bizzat Tural vesile vermektedir. Bir Genel Kurmay Başkam bir defa polemiklere yakasını kaptırdı mı, hele bu polemiklerde çok talihsiz beyanlarda bulunmaya başladı mı, süratle yıpranması mukadderdir. Tural, bunu hararetle isteyenlerin mevcudiyetini, sanırız, yanlış yerlerde arıyor.

Orgeneral Turalı tanıyanlar, katı ve fazla iddialı olduğunu bilirler. Belki de, kendisini polemiklere iten bu huylandır. Ama bir Genel Kurmay Başkanının, 1966 Türkiyesinde, bu huylarına hâkim kalması bir zarurettir. 1966 Türkiyesi, Ordunun sesinin hatasız tefsir edilmesine ihtiyaç duyulan bir memlekettir. Yanlışlıklar, telafisi güç anlaşmazlıklara vesile verebilirler.

Türkiyede İhtilâl Hastalarının bulunduğu, hiç kimsenin meçhulü değildir. Türkiyede ve bütün dünyada, her ordu içinde İhtilâl Hastalan dalma vardır. Bunlardan bir tanesi, bir megalo manyak geçenlerde ciddi ciddi yazıyordu: İki yüzbaşıymışlar. Bir akşam, -anlaşılan kafayı da çekiyorlarmış, oturmuşlar, "Bu iş böyle gitmez. Bizim ihtilâl yapmamız lâzım" demişler. Bizimki ilave etmiş "Her ihtilâl bir gizli komiteyle yapılır. Bir komite ise en az iki kişiyle kurulur. O halde, arkadaş, bu komiteyi biz bu akşam, burada neden kurmuyoruz?" demiş. Öteki de "Peki"-yi basmış.

Sene, 1954. 27 Mayıs 1960 İhtilâlini yapan komitenin esası, meğer bu değil miymiş!

Evet, Turalın tabiriyle bir İhtilâl Hastası, bunu ciddi ciddi yazıyor. Sanki, 1960 İlkbaharının şartları DP İktidarı tarafından yaratılmasaydı, bir 27 Mayıs olabilirmiş gibi.. "Şartları olmayan ihtilâl"lerin âkibetlerini, herkes 22 Şubatta ve 21 Mayısta görmüştür. İhtilâl Hastalarını, sergüzeştçileri "zaruri müdahaleciler"le karıştırmamak lâzımdır.

Bugün Türkiyede ihtilâlin hiç bir şartı yoktur. Fakat iktidarda, bunları gafilce yaratacak istidatta bir ekip vardır. "Türkiyede artık ihtilâl olmaz" safsatası, bunların ağızındadır. Türkiyede de, her yerde de, şartları yaratırsan ihtilâl oluverir ve seni de, gene üç saat içinde toparlayıverirler.

Muzaffer Özdağ, henüz paketlenip yurt dışına sevkedilmemişken, o meşhur çalımı içinde İsmet Paşanın evine geliyor ve:

"— Paşam, biz size karşı da ihtilâl yapardık" diyor.

Paşa, gülüyor:

"— Sen bana karşı ihtilâli zor yapardın. Ben, İhtilâllerin şartlarını bilirim ve onları yaratmam.."

Mesele, bu şartları bilmek ve onları yaratmamaktır.

Çok konuşan bir Genel Kurmay Başkanı, Ordunun temayüllerini dile getirecekken kendi temayüllerini söyleyen bir Tural zaten tecrübesiz iktidarları ancak yanlış hesaplara sürükler, bir takım vaziyetler almakla onları şaşırtır.

27 Mayıstan sonra Amerikada, o tarihlerdeki Amerika Büyük Elçisi Fletcher Warren'in State Department'e raporları açıklanmıştır. Ekselans şöyle yazmaktaydı: Türkiyede bir askeri ihtilâl kesinlikle bahis konusu değildir, zira Genel Kurmay Başkanı Erdelhun rejimi sıkı sıkıya tutmaktadır!

Orgeneral Tural bir dahaki konuşmasını yapmadan önce, AP gazetelerinin son konuşmasını yayınlayış tarzını ve Kendisinin kimlere karşıymış gibi gösterildiğini bir güzel, mutlaka incelemelidir.

O zaman, sükûtun faziletini mutlaka daha iyi anlayacaktır.

mes Faruk Sükan bir baskın tertipledi ama avucunu yaladı.

Haydar Tunçkanatın, vesikaları açıkladığının ertesi günü 'Cuma'-Mecliste düzenlediği basın toplantısında söyledikleri, esrar perdesini biraz daha kalınlaştırdı. Tunçkanata göre, amerikalılara rapor veren ajanın "DP'li bir AP yöneticisi" olması kuvvetle muhtemeldi. Rapordaki ifadelerden, ajanın ingilizceyi çok iyi bildiği, amerikalılarla çok üst seviyede dostluk kurabildiği anlaşılıyordu.

Bu tahminlerden sonra bütün dikkatler AP'ye çevrildi. Acaba Tunçkanatın, ajan olabileceğine kuvvetle ihtimal verdiği AP'li kimdi?

Bundan sonra Meclis kulisinde, AP'li ajanın kim olabileceği tartışılmağa başlandı. Kulaktan kulağa iki isim fısıldandı. Birincisi üzerinde pek durulmadı. İkincisinin bazı özellikleri, şüphelerin onun üzerinde toplanmasına yol açtı.

Olayın partilerdeki tepkisi de çok farklı oldu. Muhalefet partileri, Hükümeti, olayın ve vesikaların üzerine ciddiyetle eğilmeğe davet ederlerken, AP'liler bu defa, ele geçirilen vesikanın aslında normal olduğunu, bunun her memlekette zaman zaman görüldüğünü söylemeğe başladılar. Daha ziyade olayın örtbas edilmesi gayreti içinde görünüyorlardı. AP'lilere göre, vesika ancak, ajanın kim olduğu meydana çıktığında bir değer taşıyabilirdi.

Bu satırların yazıldığı sırada, rapor hakkındaki bütün bilgi, amerikalılarca nötralize edilmesi lüzumlu görülen 50 kişinin isimlerinin a--ıklanmasından ibaretti. Netice, bütün çevrelerce merakla beklenmektedir.

AF

Bitti derken..

Eğer meşhur Af Kanunu, mahiyetinin değiştirilip içerdekilerin değil de dışardakilerin affi haline sokulmasından dolayı hak ettiği çelmelerden kurtulur ve çıkarsa, âdeta hemen ertesi günü, Türkiyede bir yeni Af Kampanyası başlayacaktır. Bunu, içinde bulunduğumuz hafta Ankaraya gelen veya İstanbulda kalan eski DP'nin Büyük Başları, An-

K u l a ğ a K ü p e . . .

Kurt kocayınca ..

Churchill'in doktoru bir ifşaatta bulundu, hastasının, hayatının son döneminde kocamış olduğunu ilan etti ya.. Bizde de, biri buna hevesleniverdi: Celâl Bayarın doktoru Recai Ergüder!

Ama bizimki, şimdi milletvekili de.. Politik sermayesi ise, çok kimsenin olduğu gibi, "efendisinin ismi". Efendisi de sevinsin diye, bizimki, tuttu, "kocamıştır" diye kimin için fetva vermeye kalkıştı, bilir misiniz?

Nabzını dahi tutmamış olduğu, İsmet İnönü için..

Ama, büyük Allah! İki gün sonra, Cumhurbaşkanı Sunay Celâl Bayan, bir tanesi de bu Recai Ergüder tarafından verilmiş raporlara dayanarak affetmez mi?

Sebep?

Kocama!

karada ve İstanbulda AP ileri gelenlerine açıkça tebliğ ettiler. Bunların "hukuki liderlik"ini Celâl Yardımcı yapmaktadır. Eski DP'lilerin Yassıada mahkûmları istedikleri, şu veya bu haklarının iadesi değil, cezalarının "bütün neticeleri" ile kalkmasıdır. Bunlar, bunu bir atıfet olarak da istememekte, "bir haksızlığın tamiri"nin peşinde bulunduklarını açıkca bildirmektedirler. Bir eski DP Büyüğüne göre, AP'nin tasarladığı af kendilerinden ziyade sanık AP' lileri kurtarmak emelini gütmektedir. Halbuki AP de nedir? AP' si, Demireli, hep DP'nin yüzü suyu hürmetine iktidardadırlar. Hani, yalan da değil ya... Seçmen, son seçimlerdeki oyuyla DP'yi temize çıkarmıştır. AP bu emri yerine getirmekle mükelleftir. DP Büyüğü bu haftanın başında şöyle dedi:

"— Derhal bir bildiri yayınlayacak ve vaziyetimizi alacağız.."

Kocama sebebiyle affedilmiş olan Celâl Bayarın kocamadığını ispat için nasıl çırpınmakta olduğu gözönünde tutulacak olursa; Hazret hemen demeçler vermeye ve Fenikler gibi eski maşalarına, aklının ne kadar yerinde olduğunu yazdırtmaya başlamıştır. DP'lilerin bir kenarda kalmaya razı olmadıkları ve AP İktidarına el koymak istedikleri anlaşılmaktadır. Demirel için "bedavadan konmuş" diye yazan, Celâl Yardımcının kendisidir.

Halbuki bu hafta Mecliste hava, AP'lilerin aklındaki affın kolay çıkmayacağını akıl da, hani ne akıl !- ve çıksa bile, bilhassa lâikliğe karşı işlenen suçların af kapsamına alınması dolayısıyla AP'nin irticaa yeni bir göz kırpışı Cumhurbaşkanı Sunayın mutlaka vetosuna maruz kalacağını gösteriyordu. Sunayın bir radyo konuşmasında Nurculuğa karşı açık vaziyet alması, bunun işaretini teşkil etti.

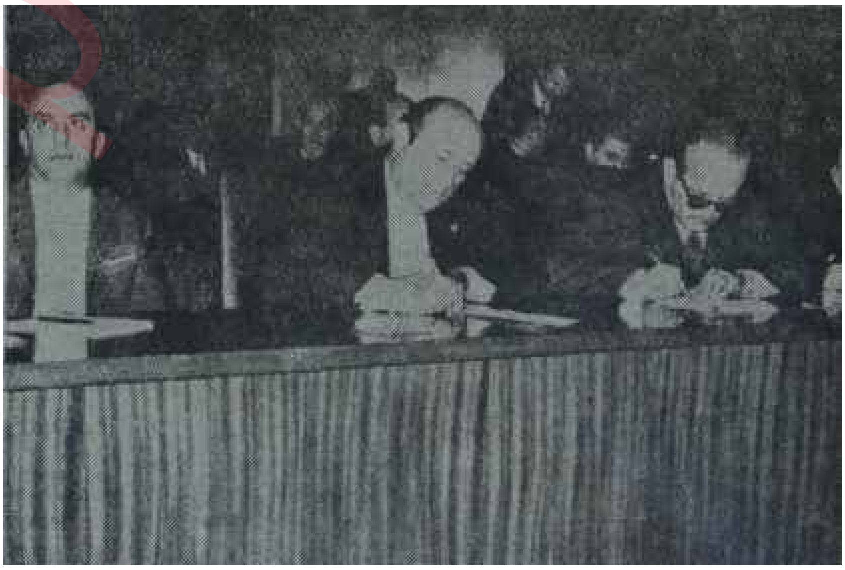
"Geldi düğün haftası"

Nitekim, AP Meclis Grupunun sivri isimlerinden biri, haftanın başında Pazartesi akşamı, "88'lik"lerden bazılarının ellerini sevinçle ovuşturarak ayrıldıkları Millet Meclisi toplantısından sonra, endişeli bir tavırla şöyle dedi:

"— Bu kanun çıkmasına çıkar ama, sonra ne olur, işte o bilinmezi En iyi yol, beş aşağı beş yukarı, partilerarası bir anlaşmaya varabilmekti. Fakat olmadı. Bunda bizimkilerin de hatası olmuştur."

Bu sözler, o gün Mecliste görüşülmeğe başlanan Af Kanunu Tasarısı üzerinde, bilhassa CHP Grupu sözcülerinin tenkitlerine karşılık Hükümetin "sessiz ve derinden git" politikasının sonucu beliren tuhaf havanın bir ifadesiydi. Muhalefet partileri sözcüleri, tasarının tümü üzerindeki görüşlerini belirtmişler, memleket ihtiyaçlarına ve gerçeklerine uymayan bu tasarı kanunlaştığı takdirde, vatandaşlara huzur yerine huzursuzluk getireceğini anlatmışlardı. Yöneltilen tenkitlere Demirelin ve AP Grupunun hoşlanacağı tarzda cevaplar veren, bazılarını da cevapsız bırakan Adalet Bakanı Dinçer, görüşmelerin ilk gününde Turhan Feyzioğludan iyi bir ders aldı.

Bazı yüksek rütbeli subayların da kendilerine ait locadan izledikleri görüşmeler, Ferruh Bozbeylinin başkanlığında saat 15'te, derin bir sessizlik içinde başladı. Bu sessizlikte büyük pay, AP'lilerindi. O sabah toplanan AP Ortak Grupunda, durumun nazikliği dikkate alınarak, görüşmeler sırasında mümkün mertebe sessiz sedasız oturulması kararlaştırılmış, bunun hem AP'nin, hem de tasarının selâmeti bakımından zorunlu olduğu görüşüne varılmıştı. Ancak, işin komik tarafı, AP Grupu henüz, tasarı üzerindeki görüşünü tespit etmemişti. Gerçi Hükümet, bundan bir süre önce bir Af Kanunu Tasarısı hazırlayarak

Demirci Mecliste affı izliyor
Patlıcan efendimizdir.

Meclise getirmiş ve Adalet Komisyonundan geçirmişti ama, Grupun bazı hususlardaki görüşü henüz belirgin hale gelmemişti. AP'li Grup yöneticileri, yaptıkları toplantılarda, tasarının gürültüsüz bir şekilde Meclisten geçirilmesi için taktik aramaktan meseleyi Grupa götürmeyi düşünmeğe fırsat bile bulamamışlardı. Halbuki Gruptaki görüşler birbirinden farklıydı. Bir kısım AP'liler, 21 Mayıs suçlularıyla 141 ve 142. maddelere giren suçluların da affını istiyorlardı.

Fırtınadan önce

AP'li yöneticiler, taktik peşinde koşmaktan ve bir görüş birliğine varılamamış olması yüzünden alelacele düzenledikleri partilerarası uzlaşma toplantısında da güç durumlara düşmekten kurtulamadılar.

Bunun üzerinedir ki mesele, tasarının ele alındığı günün sabahı AP Ortak Grupuna getirildi. Yapılan oylamalar sonunda, 141 ve 142. maddelerden hüküm giyenlerin veya yargılanmakta olanların af dışı bırakılması, ölüm cezalarının müebbet hapse, mübbet hapsin 24 yıla indirilmesi, 163. maddenin 1. fıkrası kapsamına giren suçların da affa dahil edilmesi ve af sınırının 5 Haziran 1966 olarak tespiti kararlaştırıldı. Öğleden sonra Mecliste bulunulmak üzere toplantıya son verildi.

Ferruh Bozbeyli saat 15'te Başkanlık Divanındaki yerini aldığında salonda hüküm sürmekte olan sessizlik oldukça manidardı. Bu, âdeta, fırtınadan önceki sessizliğe benziyordu. Nitekim Bozbeyli, gündem dışı söz isteklerine, toplantının önemini belirtircesine şöyle cevap verdi:

"— Gündemin yüklü oluşu sebebiyle kimseye gündem dışı söz verilmeyecektir! "

Bozbeyli, bu işaretten sonra, Af Kanunu Tasarısının görüşülmeğe başlanacağını, çalışma saatlerinin düzenlenmesi için parti gruplarınca başkanlığa önergeler verildiğini, buna göre, AP'nin her gün saat 10'dan 13'e, 15'den 20*'ye;* MP, CKMP ve TİP'in Cumartesi ve Pazar günleri dışında her gün saat 15'den 20'ye kadar çalışılmasını, CHP'nin ise mevcut çalışma sisteminin muhafaza edilmesini istediğini söyledi. Tabii, AP'nin önergesi kabul edildi ve ilk gün tasarının tümü görüşüldü. İkinci gün de bazı maddeler bitti.

Ama TİP bir oyun oynayınca bir gensoru, Salı günü görüşmeler gene çıkmaza giriverdi.

O akşam AP'liler pek hiddetliydiler ve içlerinden çoğu söyleniyordu:

"— Yahu, ne bu? Anayasa mı iktidarda, biz mi?"

Bilmedikleri, 27 Mayıs Anayasası düzeninin iktidarda olduğuydu.

Bizim megalo-manyak

Amerikalılara, "meşgul olmaları için" bir listenin meşhur "türk ajan" tarafından verilmiş bulunması tabii, eğlenceli spekülasyonlara yol açtı. Bir süredir bütün iz'an sınırlarını aşarak son süratle "Mazhar Osmanın müşterisi" payesine doğru giden "Kripto Çetin" bakınız ne diyormuş:

"Listede adı bulunanlardan Çetin Altan, imha edilmesi gerekenler arasında bulunmasına şaşmadığını söylemiş, 'Vatanımın düşmanları elbet benim de düşmanlarımdır. Düşman ise, önce o memleketin bilinçli vatanperverlerini yok etmek ister' demiştir." (Akşam Gazetesinden, 10 Temmuz 1966)

Çetin Altan
Hamamda şarkı

Çetin Altanın kendi kendisine -bırak, bunu başkası yapsın, be aslanım!- "bilinçli vatanperver" adını vermesi mükemmel bir şey ama, hadisede maalesef bir unsur noksan: Haydar Tunçkanatın elindeki listede, Çetin Altan ismi yoktur!

Rejim

Açıldı tıpa..

(Kapaktaki tehlike)

Demirel İktidarının tıpasını açtığı büyülü şişeden çıkacak devin ismini ve mahiyetini Necip Fazıl, geçtiğimiz hafta Yeni İstanbulda açıkladı. Necip Fazılın 1 Temmuz 1966 Cuma günlü Yeni İstanbuldaki makalesinde yer alan ve belirli bir kampın ideali olarak, çalışma amacı diye ortaya konulan "isim" şudur: "Her şeyi islâmda toplama ve onu topyekûn zaman ve mekâna hâkim kılma ideali"...

Necip Fazıl, bu ideal için Türkiyede çalışmaların 1943'de Büyük Doğu ile başladığını iftiharla belirtiyor ve gelişmeleri günümüze kadar getirerek, bu mücadelenin yürütülmesindeki teknik şartları inceliyordu. Necip Fazıla göre bu mücadelede sermaye ile kalem erbabını ve okuyucuyu ahenkli bir zincir halinde birleştirmekte uğranılan başarısızlıklar artık sona ermişti.

Aşağı yukarı aynı mahiyette bir yazı hemen birkaç gün sonra Yeni İstiklâlde boygösterdi. Mehmet Şevket Eygi adındaki "müslüman" yazar, kendisine ayrılan sütunda, "müslümanların cihad farizasını terkettiklerinden" yakındıktan, "sadece hayır işleriyle uğraşıp, ortalıkta kolgezen küfür ve dalâlet cereyanlarını görmemenin büyük hata olduğunu" söyledikten sonra şu zorunluğu belirtiyordu: "Halbuki, âcilen büyük matbuat tesisleri, talebe yurtların, hususi liseler, haber ajansları, sinema - tiyatro müesseseleri, gazete, kitap tevziat teşkilâtı, v.s... kurmak mecburiyetindeyiz."

Bu iki yazar arasındaki fark sadece, bugünkü şartlar karşısında birisinin iyimser, birisinin ise daha az iyimser olmasından ibarettir. Necip Fazıl, mücadele için gerekli teknik zeminin yaratıldığı, Mehmet Şevket Eygi ise daha yapılacak çok şey olduğu görüşündedirler. Ama şurası muhakkak ki, Necip Fazılın

ismini açıkça koyduğu ideal için çarpışan mücahitlerde, son günlerde, farkedilir bir iyimserlik başlamıştır. Bu iyimserlerden biri de Yeni İstanbul yazarı Osman Yüksel Serdengeçtidir. Serdengeçti, nurculuğun suç olmadığını, Temyiz Mahkemesine hakaret ederek kendinceispatladığı bir yazısının sonunda şu haberi vermektedir: "Ey bütün ömürlerini daire ile ev, yemek sofrası ile vüznumara arasında geçirenler. Zaman yaklaşıyor!"

Bu yaklaşan "zaman"da işlerin Türkiyede nasıl yürüyeceği ise, Serdengeçtinin, sarık giydikleri için tevkif edilen üç Ödemişli hakkında yazdığı yazıdan anlaşılmaktadır: "Artık bu çiftliği, bu inkilâp yobazığını, bu sahte Atatürkçülüğü bırakalım... Bırakalım vatandaş, dilediği dille, dilediği kılıkla, dilediği mâbette taptığına, inandığına ibadetini yapsın!"

Yeni İstanbul ve Babıâli'de Sabah gazeteleri

Şişedeki devin hikâyesi

göründü dev

Türkiyede neyi temsil ettikleri çok iyi bilinen bu kimseleri yıllar süren ümitsizlikten kurtarıp, bitlerini canlandıran, teşkilâtlanmalarını ko--aylaştıran ve nihai hücuma hazırlık yapar hale getirenler bir şeyin farkında değildirler: AP, bu cereyanı iktidara gelmek ve orada kalmak çin bir yardımcı güç olarak ilelebet kullanacağını ve bundan bir zarar görmeyeceğini zannetmektedir. Bu yüzdendir ki Demirel, meşhur Bayram Gazetesi makalesini yazmış, İbrahim Elmalı Diyanet İşleri Başkanlığına getirilmiş ve kırdığı büyük potlara rağmen bir halife pozu ile islâm memleketlerine seyahate gönderilmiş, seçimlerde AP listelerini Cumhuriyet ve devrim aleyhtarlarının doldurmasına gözyumulmuş, Mevlût Yılmaz, Mehmet Ateşoğlu, Muammer Dirik, Zeki Efeoğlu, Osman Yüksel Serdengeçti gibi tipler Meclise sokulmuştur. Şimdi AP üst kademe yöneticileri, taktiklerini başarıyla gerçekleştirmenin memnunluğu içinde olmalıdırlar. Öyle ya, işte iktidara gelmişler, Demireli de Başbakan yapmışlardır. Ama bir şeyi bilmemektedirler ve bu bilmedikleri, onlar için şu anda en büyük tehlikedir: Seçim kazanmak için sihirli şişeden çıkardıkları dev bir daha şişeye girmeyecek ve söz dinlemeyecek şekilde büyümüştür.

Geçenlerde, "Bâbıâlide Sabah" gazetesinin sahiplerinden birinin bir toplantıda söyledikleri ilgi çekicidir. Bu milyoner zat, ilân konusunda konuşmuş ve söyle demiştir:

"— Aslında, bizim ilâna falan ihtiyacımız yok. Biz 5-10 kişi bir araya geldik, Su gazeteyi kurduk. Biz bir ideal uğruna çalışıyoruz. İlânı, gazeteyi güzel gösterdiği için istiyoruz.."

Bazı ilgililer, Sabah gazetesine banka ilâm vermeyi teklif ettiklerinde:

"— Yok, yok... Biz banka ilânı kullanmayız" cevabını almışlardır.

İşte, devin ne kadar büyüdüğünü gösteren bir örnek!.. Bâbıâlide gazeteler ilân için taklak atarlarken, irticaın temsilcisi olan bu gazete "faizin haram olduğuna inanmak" gibi, lüks sayılabilecek bir sebeple önemli bir gelir kaynağı olan banka ilânlarını reddedebilmektedir! "Herşeyi islâmda toplama ve onu topyekûn zaman ve mekâna hakim kılma" niyetlileri gerçekten, şişeye bir daha sokulamıyacak kadar güçlenmişlerdir. Birbiriyle ilgili çok sayıda birlikler, teşekküller, kurulmakta, bunlara kuvvetli mali kaynaklar sağlanmaktadır. Meselâ İbrahim Elmalının Diyanet İşlerinin başına gelmesini sağlayan İstanbul İlim Yayma Cemiyeti, Bâbıâlide Sabah gazetesinin kuruluşuna yardım etmiştir. Bu Cemiyet, kurban derilerini toplamakta Türk Hava Kurumuna rakip hale getirildiği için, çok önemli bir gelir kaynağına sahiptir. Diğer gelirleri ise elbette ki bilinmemektedir. Meselâ, Türkiye Kuran Kursları Federasyonu... Bu da, gelirleri, kuvvetli nüfuzu, fakat arka plânda tutulan varlığı ile önemli bir kuruluştur. Bu federasyonun geçen haftaki sağcı gazetelerden birinde şöyle bir ilânı yayınlanmıştır:

"KUR'AN KURSU AÇINIZ

Muhterem müslümanlar;

Peygamberimiz sallallahü aleyhivesellem buyuruyor ki:

'Çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğreten veya Kur'an-ı Kerim hocasına gönderenlerin, kıyamet günü başına bir devlet tacı konur ki bakanlar görüp imrenir.'

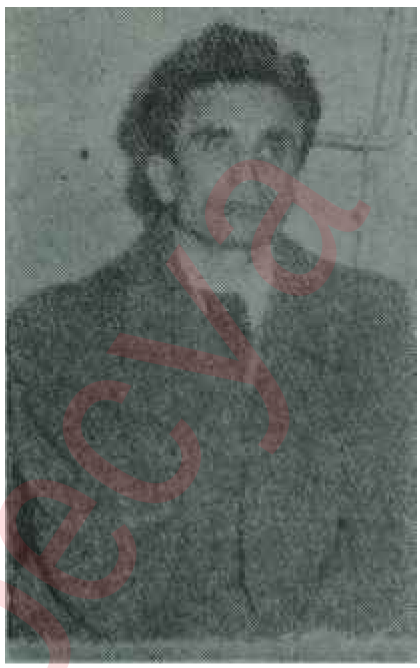
Bu hadisi şerifin vaadettiği mükafata talip olmak için bulunduğunuz köyde, kasabada, mahallede, şehirde bir Kur'an Kursu tesis ediniz, Mevcutsa geliştiriniz. Bu hususta gerekli malûmatı aşağıdaki adresten temin edebilirsiniz..."

"Yedinci Şart" kuzuları

Modern Türkiyenin yerine şeriata dayalı bir din devleti kurmak isteyenler, kuvvetlerinin bir kısmını yurt içindeki saf ve inanmış vatandaşlardan alırlarken, Türkiyede menfaatleri olan bazı yabancılar tarafından da desteklenmektedirler. Bu, zaten çok defa böyle olmuştur. İstiklâl Savaşında Türkiyeyi yutmak isteyenlerin, mezhep ayrılıklarını tahrik yolundaki taktiklerine ait vesika daha yeni yayınlanmıştır!

Bu cereyanın dışardan da desteklendiğine ait en ilginç belge, yine bu cereyanın temsilcilerinden biri tarafından Yeni İstiklâl gazetesinde kaleme alınan bir makaledir. Bu makalede yazar,okumuş olduğu Galatasaray Lisesinde nasıl dinsiz bir eğitim yapıldığını, o günlerin Hatıralarını kaydederek naklederken, şunu da anlatıvermektedir:

"Bediüzzamanın İstanbula gelişi, aleyhine açılan bir dâvada bulunmak içindi. Talebelerinden Muhsin (o zaman Edebiyat Fakültesinde okuyordu, şimdi Berlinde Risalei-Nur Enstitüsünün idarecisidir), üstadın Gençlik Rehberi isimli eserini matbaada bastırdığı için, her ikisi de mahkemeye verilmişlerdi..."

Osman Turan ve Osman Yüksel Serdengeçti

Söyleyene değil, söyletene bak...

Saidi Nursinin başmüritlerinden Muhsin ve Berlinde bir Enstitü!.. Acaba bu enstitü, Türkiyeden çok uzaklarda hangi paralarla faaliyet icra edebilmektedir? İkinci soru: Son günlerde "bir kısım basın" da, Temyiz Mahkemesinin nurculuğun suç olduğu yönünde aldığı karara karşı yürütülen büyük kampanya ile bu yurt dışındaki enstitünün bir ilgisi yok mudur?

Bu cereyanın dışardaki kökü arandığında, Ankaradaki Filiz Kooperatifi de dikkati çekmektedir. Hacıbayram Derneğinin yanında faaliyet gösteren bu kooperatifin yöneticileri ve üyeleri arasında, Mevlût Yılmaz gibi, AP'nin eri gerici milletvekilleri, Sabah gazetesi ilgilileri ve Mobil şirketinin yüksek memurları bulunmaktadır.

Dev belli olmaktadır: Federasyonlar, dernekler, cemiyetler, kurban derileri, matbaalar, gazeteler, Berlindeki enstitüler, yabancı petrol şirketleri ve bütün bunlar arasında başarıyla sağlanan irtibat ve temaslar... Şimdi yeşil bayrağı açmışlar ve "cihad" hazırlığına girişmişlerdir. Ümit Dursun adındaki kalemşör şöyle haykırmaktadır: "Savulun sosyalistler, solcular, komünistler! Savulun yoksa 'Yedinci Şart' yerine getirilecek ve böylece işiniz bitmiş olacaktır!"

"Yedinci Şart"tan murat, Genel Kurmay Başkanı Turalın, bu cenahın yüreğini sevinçle hoplatan meşhur demecindeki şu kısımdır:

"İslâmın şartı beştir, diyorlar. Bence altıncısı haddini bilmek, yedincisi haddini bildirmektir!"

Görüldüğü gibi, seçim kazanmak için kullanılan bir gerici cereyan, kullananın dahi başını yiyecek derecede kuvvetlenmekte, fütursuzlaşmaktadır. Bu, türk tarihinde ilk defa olmamaktadır. Daha önce de bir parti, sonra şişesine sokmak niyetiyle devi ortaya çıkarmış, fakat sonunda kendisi şişeye değil de bir adaya kapatılıvermiştir.

Düşman Kardeşler

Bugün işbirliği halinde olanlar AP ile İslâm Devleti taraftarlarıdır. Böyle bir işbirliği DP devrinde de yapılmış, iki taraf, birbirinden nefret ettiği halde, CHP'yi iktidardan uzak tutmak için beraber çalışmıştır. Ama Menderes sonradan, ortağının hakkını yemiştir! İslâm Devleti taraftarları bunu unutmamışlardır ve bugün aynı oyuna gelmemek istemektedirler. AP'nin kendilerine oy devşirmek için muhtaç bulunduğunu bildiklerinden o iktidardayken onun hakkından gelmelerine yardım edecek bütün teşkilâtı bizzat ona kurdurtmaktadırlar: Medreseler, kuran kursları, gazeteler, dernekler, teşekküller. Bunlar, kâfi derecede kuvvetlendiklerine inandıklarında, aslında CHP'den az farklı buldukları bunlar Amerikayı da Rusyadan az farklı bulmaktadırlar ve meselâ Orta Doğu Teknik Üniversitesindeki ingilizce tedrisatın kaldırılması için kampanyayı Sabah açmıştır. AP'yi içten ele alma savaşını açığa çıkaracaklardır ve bu yolda mesafe aldıklarını açık-a söylemekten çekinmemektedirler.

A. P.

Ayakta uyuyanlar

Demirele muhalif bir grupun lideri görünen Ekmel Çetinerin önergesi, genel görüşmenin Af Tasarısının kanunlaşmasından sonraya ertelenmesi hakkındaydı. Partiiçi mücadele ve taktiklerin yabancısı olanlar, Çetinerin böyle bir önerge vermesi karşısında önce şaşırdılar. İşte, Demirli rahat rahat tenkit etmek için bir fırsat çıkmıştı. Niçin, genel görüşmenin tehiri isteniyordu? Halbuki Çetiner, Demirel taraftarlarının genel görüşmeyi bir hiç durumuna düşürecek taktiklerini sezdiği içindir ki, "biraz geç olsun, fakat olsun" düşüncesiyle bu önergeyi vermişti. Çetinerin önergesi bu hava içinde oylandı ve 71'e karşı 82 oyla reddedildi. Hadise, bu haftaki AP Grupunda cereyan etti.

Demirel taraftarlarının taktiği az sonra belli oldu. Sanki genel gö-

rüşme Hükümet ve Grup çalışmalarının tenkidine fırsat verilmesi için değil de, Hükümetin methedilmesi için açılmıştı! Kürsüye çıkanlar bu işi öyle güzel yapıyorlardı ki... Halbuki Demirel görüşmeden ürkmüş ve Bilgiçi hemen Ankaraya çağırtmış, onu önce bir iyi ayarlamıştı. Aman, mesele çıkmamalıydı. Demirel istenilenleri yapacaktı.

Toplantıda, genel görüşmenin açılmasına sebep olan önergeyi veren ve yarı yoldan dönen Naşit Sa--ca da konuştu ve:

"— Maksadım bekçiyi dövmek değil, üzümü yemektir" dedi.

Böylece, AP Grupundaki genel görüşmeyi en güzel sembolleştiren cümle söylenmiş oldu.

Grupun çoğunluğunu saran düşünce belli olmuştu: Nasıl olsa iktidar kendilerindeydi. İktidarın nimetleri istifadelerine açıktı. Niçin, üzüm yemek yerine, "murakabe görevi" gibi mücerret sebepler yüzünden bekçi dövmeliydi?

Taktik, başarıyla sahneye kondu. Erken davranıp ilk konuşma sıralarına isimlerini yazdırmış olan Demirel taraftarları, Hükümetin ne yüce başarılar kazandığını tasvir ettiler. Ardından yeterlik önergeleri yetiştirildi. Üzüm yemek isteyen AP'liler, bu teklife müsbet oy verdiler ve iş oldu, bitti. Genel görüşmenin bundan iyisi mi olurdu? Hem AP, kendi kendini murakabe edebildiğini ispat etmiş, hem Hükümet müşkül durumda kalmamış ve hem de AP milletvekillerinin bu sıcaklarda öyle uzun uzun görüşmelere katlanarak başlarının ağrıması önlenmişti.

Yalnız bu arada, geri alınan genel görüşme önergesini kabul ederek görüşmelerin açılmasını sağlamış olan Nazmi Özoğul konuşma fırsatı buldu ve konuşmasında şu -kendince "önemsiz"- hususu belirtiverdi:

"— Bir takım Bakanların istifaları 15 Nisandanberi Demirelin cebindedir. Bu durumda olan Hükümet çalışamaz. Bu işi enine boyuna görüşmek, Bakanları ve Hükümeti çalışır hale getirmek zorundayız.."

Demirele muhalif AP milletvekilleri, yeterlik önergesi kabul edilip, salon boşalmağa başladığında şaşkınlıklarını atamamışlardı. Bunlardan, Ekmel Çetinerin önergesine muhalif oy vermiş olan birisi, salondan çıkarken şöyle dedi:

"— Haaa, demek ki Çetinerin önergesini desteklemek lazımmış!"

Demireli bu defa da mindere çekememiş olan muhalifleri, şimdi başka bir hazırlığa başlamışlardır. Niyetleri, gazetelere akseden yolsuzluklardan herbirini Grupa getirmek ve ilgilileri sigaya çekmektir. Ama, görüldüğü gibi, rakipleri buna hiç de müsaade edeceğe benzememektedirler.

Dış Politika

Bir misafir Bakan

Federal Almanya Dışişleri Bakanı Dr. Gerhard Schröder, haftanın başında Pazar günü, eşi ve beraberindeki heyetle birlikte Ankaraya geldiğinde, Türkiyede çok şeyin değişmiş olduğunu gördü. Bu, Gerhard Schröder'in Türkiyeyi ikinci ziyaretiydi. Misafir Bakan, bundan üç yıl kadar önce, 1963'ün Eylül ayı içinde İnönü Hükümeti zamanında Ankaraya gelmiş ve Türkiyenin Ortak Pazara girişiyle ilgili anlaşmaya imzasını koymuştu.

Schröder'in bu defaki geliş sebebi birincisinden farklıydı. Schröder, Türk Hükümetiyle çeşitli konularda resmi temaslarda bulunmak üzere, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil tarafından Ankaraya davet edilmişti. NATO üyesi iki memleketin, NATO bünyesinde önemli bir takım gelişmelerin görüldüğü şu günlerde, elbette ki üzerinde durulması gereken meseleleri vardı.

Görüşmeler, Schröder'in Pazartesi sabahı Cumhurbaşkanı Sunay ve Başbakan Demirel tarafından ayrı ayrı kabul edilmesinden sonra, öğle vakti Dışişleri Bakanlığında başladı. Misafir Bakanın başkanlığındaki sekiz kişilik Alman Heyeti ile Çağlayangilin başkanlığındaki, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Zeki Kuneralp, Genel Sekreter Siyasi İşler Yardımcısı Ali Binkaya, İktisadi İşler Yardımcısı Kâmuran Gürün, I. Daire Genel Müdürü Pertev Subaşı, NATO Dairesi Başkanı Şükrü Elekdağ ve Bonn Büyük Elçisi Ziya Müezzinoğludan müteşekkil Türk Heyetinin katıldığı resmi görüşmeler, Salı günü saat 12.30'da sona erdi. Görüşmelerin ağırlık noktasını NATO sorunları teşkil etti. Fransanın Amerika ve NATO'ya karşı takındığı tavır ve bundan doğabilecek sonuçlar eleştirildi. Beliren görüş şu oldu: İki memleketin -Türkiye ile Batı Almanya jeopolitik durumları hemen hemen aynı ve Fransadan çok farklıdır. Bu bakımdan, Kuzey Atlantik Paktı teşkilâtı askeri entegrasyonu, ittifak ortaklarının hürriyet ve güvenliğinin muhafazası için elzem bir şarttır.

Ortada bir de, Almanyanın bir-

Alman Dışişleri Bakanı Schröder, Çağlayangille
Nâzik görüşmeler

leştirilmesi meselesi vardı. Schröder, görüşmeler sırasında bu meseleyi de söz konusu etti ve Türk Hükümetinin görüşünü aldı. Çağlayangil, Türk Hükümetinin alınanların bu dâvasını büyük bir samimiyet ve anlayışla desteklediğini bildirdi. Bu konuya o akşam, misafir Bakan şerefine Hariciye Köşkünde verilen yemekte de değinen Çağlayangil, şöyle dedi:

"— Alman milletinin bu samimi emellerinin gerçekleşmesinin aynı zamanda Avrupada devamlı bir barış ve istikrarın teessüsü için lüzumlu olduğuna kaniiz."

Tabii bu, daha ziyade platonik ve nazik bir sözdü.

Devamı Bonn'da

Türk Heyeti Türkiyenin Kıbrıs dâvasını izah ettikten sonra ekonomik meseleler ele alındı ve Almanya ile Türkiye arasındaki ekonomik işbirliğinin memnuniyet verici bir şekilde gelişmekte olduğu karşılıklı olarak ifade edildi. Schröder, Salı günü resmi görüşmeler sona erdikten sonra Dışişleri Bakanlığında düzenlediği basın toplantısında bu konuya da değindi:

"— Elimizdeki bütün imkânlarla Türkiyeyi takviye edeceğiz" dedi.

Bu da, almanların platonik ve nazik sözüydü.

Nitekim Schröder, Türkiyeye yapılan yardımın arttırılıp arttırılmayacağı yolundaki bir soruya şu karşılığı verdi:

"— Öyle sanıyorum ki yardımı arttırmak için elimizde imkân olmayacaktır. Bu sene ve gelecek sene alman bütçesi bir darlık geçirecektir. Bu yüzden yardımları kısmak mecburiyeti doğacaktır. Fakat, Türkiyenin bizim nazarımızda önemli bir yeri vardır!"

İki memleket temsilcilerinin de "memnun" ayrıldıkları görüşmelerin yakında Bonn'da devam etmesi kararlaştırıldı.

Politikacılar

Bir "âmme avukatı"

Olay, haftanın başındaki Pazar günü, Kızılcahamamda bir karakolda geçti. Savcı, hem dâvâlı, hem davacı durumunda olan tarafların ifadelerini almakla meşguldü. Bu sırada odaya kahverengi elbiseli, siyah rölöve şapkası elinde, iriyarı bir adam girdi ve heyecandan titreyen bir sesle kendini Savcıya takdim etti:

Hamid Fendoğlu
Bumin II

"— Ben, Malatya milletvekili Hamit Fendoğlu!"

Taraflardan bir kısmı gazeteci oldukları için, AP'nin yumrukçu Hamidosunu gayet iyi tanıyorlardı. Tanımayanlar, ifade veren kabadayı edalı dört gençle Savcıydı.

Savcı, Hamidoya:
"— Evet, buyrun?" dedi.

Savcının Hamido ismini ciddiye almaması, AP'li milletvekilini sinirlendirdi. Fakat kendini tuttu. Zira onun hedefi, gazetecilerdi. Bir de Savcıyı karşısına alıp, hedefi çiftleştirmesi işini güçleştirebilirdi. Savcının önemsemeyen davranışını hissetmemiş görünerek sesini yükseltti:

"— Savcı bey, suçlu bunlar!"

Hamidonun "suçlu" dedikleri, tatillerini eşleriyle birlikte Kızılcahamamda geçirmekte olan gazetecilerdi. TRT İç Haberler Dairesi Müdürü Doğan Kasaroğlu, Turgut Özakman, Güngör Yerdeş ve Faruk Taşkıran, kaldıkları otelin bahçesindeki havuzda yüzerlerken, dürbünle eşlerini seyreden kabadayı kılıklı gençlerle kavga etmişler ve karakola başvurmuşlardı. Tesadüfen Kızılcahamamda bulunan Hamido ise, gazetecilerin TRT'de çalıştıklarını öğrenince soluğu karakolda almıştı.

Ş A F A K

Manifatura - Mefruşat Mağazası

Mehmet ve Turgut Güdüllüoğlu

Zengin, yeni çeşitleri ile her cins ve kalitede Pamuklu, İpekli Kumaşlar, Perdelik ve Döşemelik mevcuttur.

Yenişehir, Atatürk Bulvarı 88/A — Ankara Telefon: 12 77 50

(AKİS — 223)

Savcı, Hamidoya, tahkikat safhasına karışmamasını hatırlatınca, Hamido kükredi:

"— Ben âmmenin avukatıyım, herşeye karışırım."

Ardından da basbas bağırmağa başladı:

"— Savcı bey, üstelik bunlar TRT'denmiş!"

Hiddetini yenemedi, bu defa da gazetecilere döndü ve:

"— TRT'de çalışmaya utanmıyor musunuz?" dedi

Sinirden dudaklarını ısırmaya başlayan gazetecilerin artık sabrı taşmıştı. Turgut Özakman, nezaket sınırlarını aşmamaya dikkat ederek, Hamidonun sözlerine müdahale etmek zorunda kaldı. Bu, Hamidoyu iyice şirazeden çıkardı. Ne demekti efendim? Bir gazeteci, bir milletvekiline nasıl müdahale edebilirdi? Bir milletvekili aynı zamanda "âmme avukatı"ydı.

Hamido sözlerini tamamladıktan sonra dışarı çıktı, fakat kısa bir süre sonra hışımla geri geldi. Bu defa mütebessim bir çehre ile Savcıya şöyle dedi:

"— Şahitlerimiz de var. Hepsi şuradalar.."

Hamidonun "şuradalar" diye gösterdiği yer, karakolun karşısında bulunan AP İlçe Başkanlığı binasıydı!

C. H. P.

"Paşa Partisi"

Geçen hafta içinde, İsmet İnönü CHP'nin Ortak Grup toplantısında konuştuktan sonra Eski Partide olup bitenleri iyi bilen biri, Mecliste, bir gazeteciye:

"- Tebliği öğrenmiş oldunuz." dedi.

Gerçi o sırada, bir tebliğ henüz çıkarılmış değildi. Ama, bu hafta tebliğ çıktığında çok kimse, bütün o gürültülü patırdılı konuşmaların niçin yapılmış bulunduğunu pek merak etti. Zira, Genel Başkanın konuşması nasıl bir yeni şey getirmiş değilse, tebliğ de mevcut pilâvın ısıtılmış bir şeklinden ibaretti. CHP, bilinen tutumunu muhafaza ediyordu:

Türkiye bir takım reformlara muhtaçtır. Bunlar, ekonomik ve sosyal alanlarda köklü reformlardır. Bunlar yapılmaksızın Türkiyenin kurtarılmasına imkân yoktur. Reformlar belki ameliyat mahiyetindedir. Ameliyatlar ise, istenilen müdahaleler değildir. Ama bir ameliyat, istendiği için değil, buna mecbur bulunulduğu için yapılır. Türkiyenin ameliyat masasına yatırılması ne kadar gecikirse, ameliyat o nisbette ıstırap verici ve zor olacaktır. AP ameliyat etmek yerine afyon yutturmakla memleketi uyutmaktadır. CHP aynı tavrı takınamaz, aynı ilâcı veremez. Bize oy getirmese de, biz teşhisimizin gerektirdiğini yapmak hedefimizi değiştirmeyeceğiz. Nasıl, tıpta "ameliyat" kelimesi tadsızsa, siyasi edebiyatta da "Ortanın Solu" belki bugün türk seçmenine alerjiktir. Ne yapalım? Bir doktor hastasına ameliyatın lüzumunu nasıl anlatırsa biz de öyle anlatacağız ve halk AP'nin tavsiye ettiği kurşun döktürme muamelesiyle dertlerinin geçmediğini yakında görüp anlayacaktır.

Tebliğ, edebi türkçeyle bu gerçeği ifade ediyordu. Bir kaç gün önce de Grupta, İsmet İnönü bunu söylemişti. İsmet İnönü bir şey daha söylemişti: Kendisi, dolaşıp, bir doktor elinde ameliyata milleti ikna etmeye çalışacaktı. Milletin, üfürükçü elinde ölmesine göz yumulmayacaktı. Eğer doktora şans tanınmazsa, kangren vücudu sardığında ameliyatı ilk önüne gelen yapacaktı. Bu muhakkaktı. "İlk önüne gelen" alternatifine karşı CHP kendi tecrübeli ve meharetli bıçağını teklif ediyordu. Hasta kurtulduktan sonra belki CHP'ye karşı gene cephe alacaktı. Memleket düşmandan kurtarıldıktan sonra, millet batılı hayat tarzına sokulduktan sonra, Türkiye İkinci Dünya Harbinin ateşinden uzak tutulduktan sonra, maceracı Aydemirin sulta teşebbüsleri bertaraf edildikten sonra CHP'ye bir teşekkür edilmemiş, aksine, CHP hor görülmüştü. Belki, bu ameliyattan sonra da aynı şey olacaktı.

İnönü CHP Grupunda konuşuyor
Son söz söyleniyor

İsmet Paşa "Ne gam? Biz ödevimizi yapalım" demişti.

Tebliğ "Ne gam? Biz ödevimizi yapalım" diyordu.

D I Ş G E Z İ L E R : Japonya

XI

ŞABU ŞABU

Japonca "Çıpı çıpı" demek

Amerika pahalı bir memlekettir. Fransa da öyle. Tabii, her memleketin halkı oraya gelen yabancılara nazaran daha ucuza nasıl yaşanacağını bildiğinden pahalılık en ziyade bu ikinciler tarafından hissedilir ama, gene de Amerikada veya Fransada, yahut o çeşit bir başka yerde yabancıların geçimleriyle yerlilerin geçimleri arasındaki fark atla deve değildir.

Japonyada, atla deve.

Tokyoda ilk gün, lokantaya gittiğimde, listede gördüğüm fiyatlar karşısında düştüğüm hayreti hâlâ hatırlarım. Bir bifteğin hizasında 2000 - 2400 yen yazıyordu. Bu, aşağı yukarı 6 dolar demektir. Gerçi biftek geldiğinde bunun gerçekten mükemmel bir biftek olduğunu gördüm. Böyle nefis etin Türkiyede bulunmadığı da bir gerçek. Bilhassa dana eti Japonyada bir hârika. Ama ne de olsa, biftek için insan altmış lira ödedi mi, şöyle doyurucu bir yemek yüz lirayı buluyor.

"Lokantanın bu kadar pahalısına gidecek ne var?" diye düşünülebilir. Japonyadaki pahalılık ile Amerika veya Fransadaki pahalılık arasındaki fark burada ortaya çıkıyor. Eğer Japonyada avrupalı yemeği yiyecekseniz, aşağı yukarı bu kadar bir parayı gözden çıkarmaya mecbursunuz. Japon çok daha ucuza yaşıyor ama, onun yediği et değil. Et, her gün yenmeyen bir lüks. Memleketin dört bir tarafında ise milyonlarla japon kendi klasik yemeklerini yiyerek karınlarını doyuruyorlar. Bu yemeğin esasını, tabii pirinç teşkil ediyor. Bir tasın içinden çubuklarla yenen yemek, kelle başına milli gelirini altıyüz doların üstüne çıkararak Zenginler Klübüne üye olmuş Japonyada çok görünen manzara. Yüksek milli gelirin Japonyada âdil şekilde dağıldığını söylemek henüz zor. Sendikacılık, en ziyade İkinci Dünya Harbinden bu yana, adaletsizliği işçiler hesabına düzeltmenin gayreti içinde. Onlar kısmen başarı kazanmışlar. Fakat sendikasız geniş kütleler, bilhassa tarım sahasında, şikâyete devam ediyorlar.

Pahalı olan yalnız biftek mi? Kiralar da ateş pahasına. Bir yabancı için orta halli bir apartman dairesine ödenen para bizim ölçülerle baş döndürüyor. Gazetede ilanlara bakıyordum. 54 metre karelik bir yer: 100 bin yen. 280 dolar. 89 metre kareliği, 20 bin yen. 560 dolar. 151 metre karelik bir tanesinin ilanı vardı: 328 bin yen. 900 dolar.

Bunlar, aylık. Ayda, 9 bin lira kira.

Ama, uzağa gitmeğe ne hacet? Ginzada bir otomatik Coca - Cola kutusuna 50 yen atmak lazım ki bir küçük şişe çıksın. Bizim parayla 150 kuruş.

Yiyecek ve oturacak yer fiyatlarının yüksekliğine rağmen mamul eşyalar o kadar pahalı sayılmaz. Bunların pek çoğu, normal japonun satınalma gücü dahilinde. Televizyon hepsinin başında geliyor. Şimdi moda, renkli televizyon alıcısı. Fiyatı, 200 bin yen kadar. Yani, bir Tokyo dairesinin aylık kirası. Japonyadaki televizyon alıcılarının sayısı 20 milyonun üstünde. Bir japon ailesini dört, beş kişiden müteşekkil sayarsanız, her evin bir televizyonu var demektir. Köylerinin dahi üstünün televizyon antenlerinden dolayı uzaktan örümcek ağıyla kaplı gibi görünmesinin sebebi, bu. Televizyon, aynı zamanda yaman da bir eğitici. Bilhassa lisan kursları milyonlarca japon tarafından ilgiyle takip ediliyor.

Bir gün, Tokyonun ortasındaki televizyon merkezini gezdim. Muazzam bir bina ve tabii, muazzam stüdyolar. Yerler üç renk muşambayla kaplıydı: yeşil, gri ve bej. Bazı taraflar sadece yeşildi, bazılarında gri ve bej de vardı. Bazı taraflarda ise yeşil hiç yoktu.

"— Nedir, bu?" diye sordum.

Güldüler.

"— NBK'yı Radyo ve Televizyon Kuru-

Japon evi, dünyanın en sade evi. Bir defa, yüksek eşyası yok. Her şey yerde olup bitiyor. Yerde yemek yeniyor. Yerde yatılıyor. Yerde yemek veya çay pişiriliyor. Minder, japon evlerinin tek mobilyası. Herkes, minder üzerine diz çöküyor. Tabii, alışmayan için yorucu bir oturma tarzı.

munun adı günde kaç kişi ziyaret eder, bilir misiniz?" dediler.

Sonra, cevabı gene kendileri verdiler:

"— On bin.."

Yeşil muşambalı yerler, ziyaretçilere müsaade olunan kısımlarmış. Gerçekten de oralarda, çok sayıda öğrenciye rastladık. Zaten Japonyanın her tarafında öğrenci grupları dikkati çekiyor. Bunlar, öğretmenlerinin nezaretinde memleketin görülecek yerlerini, müesseselerini, tarihi binalarını, parklarını, mabetlerini dolaşıyorlar. Japon, bu işe çok meraklı. Ondan dolayıdır ki bir çok fabrikada mesela Canon fotoğraf fabrikasında ziyaretçilere verilen izahatı banda almışlar. Her bir kısımda önce banddan izahat dinletiliyor. Bize ingilizcesini çaldılar. Başka bir otomobil fabrikasında da, bizim hemen önümüzde kalabalık bir japon grup vardı. Herkes, anlatılanları büyük dikkatle dinliyordu.

Japonun, geçim pahalılığına karşı bulduğu çare, sade hayat. Bütün Japonyanın, gecekondularda yaşadığını söylemek mübalağa sayılmamalıdır. Japon evi, bizim gecekondular büyüklüğünde. Tabii onun bakımlısı, temizi ve bilhassa, sıhhi şartları yerinde olanı. Çok kimse, evinin kendi sahibi. Japonyada bir günümü, japon gibi yaşayarak geçirdim.

Nerede, bilir misiniz?

Otelde.

Japonlar, bir gününü japon gibi geçirmek isteyenlerin çok çıkacağını düşünmüşler ve ya, o tip ayrı oteller yapmışlar, ya da modern otellere böyle bir kısım eklemişler. Japon tertibi otellere riokan diyorlar. Bunlar, tahtadan, iki veya üç katlı binalar. Tam, japon stilinde. Çoğunun önünde veya avlusunda bir japon bahçesi bulunuyor. Odalar, japon evlerindeki odaların eşi. Banyoları da öyle.

Size önce, bir japon hamamındaki yıkanmamın eğlenceli hikâyesini anlatmalıyım.

Eski Japonun en iyi şekilde muhafaza edildiği yer olan Kyotodaydık. Tokyodan evvelki imparatorluk başkentini İkinci Dünya Harbinde amerikanlar bile korumuşlar ve bombalamamışlar. Saraylar, mabetler, bahçeler hep duruyor. Bizim kaldığımız Miyako Hotel şehrin en güzel oteli. Bir küçük tepenin üzerinde. Son derece bakımlı, bütün konfora sahip bir bina. Arka tarafında, riokan kısmı var. Biz bir gece avrupa tarzındaki odada kalacağız, bir gece, japon tarzı odada yer yatağında yatacağız.

Buhar banyosu yapıp yapmayacağımı sordular. "Sonra da masaj olursunuz" dediler. Bir haftadan fazla zamandır Japonyadaydık, bol bol yiyip içmiştik, hep otomobilde dolaşmış, fazla hareket yapmamıştık. Tokyodayken, bizim mihmandara, sauna bulunup bulunmadığını sormuştum. Saunanın fazla moda olmadığını söylemişti. "Toksinler japon hamamında da çıkar" demişti. Buhar banyosunu istedim. "Saat kaçta gidersiniz?" dediler. Akşam için randevu alındı.

Hamam, otelin ikinci veya üçüncü katındaydı. Gittim. Bir daireye aldılar. Bir masaj odası vardı. Bir başka kısımda buhar makinesi duruyordu. Onun yanı da banyoydu. Bir genç japon kızı karşıladı. Sonradan çat pat konuştuğumuzda yaşının yirmi olduğunu söyledi. Kısacık, ama kısacık bir şort giymişti. Üzerinde de, şeffaf bir bluz vardı. Ayaklarına, burada "ginza" diye satılan sandaletlerden geçirmişti. Oldukça güzeldi, kibardı ve nazikti. Belki biraz kalıncaydı.

"— Soyunun!" dedi.

Zaten gömlek ve pantalonlaydım. Onları çıkardım, ayakkabımı çıkardım, çoraplarımı çıkardım. Bana da, kendisininki gibi bir çift sandalet verdi. Baktı:

"— Soyunun.." diye tekrarladı.

Biraz mahcup:

"— Bunu da mı?" diye sordum.

Bütün japonlar gibi tatlı tatlı ve munis şekilde güldü:

"— Tabii, tabii.."

Onu da çıkardım. Oralarda bir havlu elime geçirdim, belime bağladım. Ne de olsa, bir kızın önünde soyunmanın insanı rahatsız edici tarafı bulunuyor.

Gene güldü:

"— Yok, yok.. Havlu yok.."

Havluyu yerine koydum. Beni elimden tuttu, buhar makinesine götürdü. İçine koydu, üstünü kapattı. Bir, başım dışarda kaldı. Makinenin içinde oturuyordum. Cereyanı açtı. Makine ısındı.

"— iyi mi?" dedi.

"— İyi" dedim.

Yanıma bir tabure çekip, ilişti. Ellinde havlu vardı. Ben terlemeye başlayınca, yüzümdeki terleri siliyordu. İngilizcesi kırık döküktü ama, yarı gülerek, yarı işaretle konuşmasını beceriyordu. Adımı sordu. Öğrendikten sonra hep "Metin-san" demeye başladı. Kendisine Miçiko derlermiş. Nişanlı değilmiş ama, bir sözlüsü varmış. Kyotoluymuş. Sözlüsü başka bir şehirdeymiş.

On dakika böyle çene çaldık. Mütemadiyen yüzümün terini siliyordu. Ne kadar toksin varsa, hepsi çıkmışa benziyordu. On dakikanın sonunda cereyanı kapattı, makinenin üstünü açtı.

"— Haydi!" dedi.

Banyoya geçtik. Orada beni bir alçak taburenin üstüne oturttu ve bir güzel yıkadı.

Ben japon banyoları gibi yerleri bizim eski evlerde hatırlarım. Adı öyle midir bilmem ama, bir yaz oturduğumuz ahşap bir evde, biz, bu kısma "tahtaboş" derdik. Oraya nenem, bir tahta kova içine su alır, biz çocukları dizinin dibine, bir taburenin üstüne oturtur, saçımızı sabunlar, vücudumuzu yıkardı. Miçiko da aynı şeyi yaptı.

Bu hamamın eşini, daha sonra gezdiğim japon evlerinde tıpatıp gördüm. Kutu gibi, duvarları tahta bir oda. Belki iki metreye iki metre. Gömme banyo tarzında, gömme, tahta bir fıçı var. Bir nevi, bizim hamamların kurnası gibi. Ama, derin: Nitekim, yıkandıktan sonra, durulanmak için içine girilip uzanılıyor. Onun kenarında, insanın güç oturabildiği, tahtadan, ufacık bir tabure var. Ölçüler hep minik. Fıçının içinde, tas olarak kullanılan tahta bir kutu duruyor. Kurna dolu ve su akıyor. Japonlar, bizim tarzımızda, akan suyla yıkanıyorlar. Frensk tarzı, durgun suda yıkanmıyorlar. Doğrusu ya, durgun suda yıkanmanın temizliğini ben hiç anlayamamışımdır.

Otel hamamında, bir de duş vardı. Soğuk ve sıcak sulu. Fakat buna, evlerde rastlamadım. Otel hamamının ev hamamlarından tek farkı buydu. Fıçının kenarları mozayikti.

Kız arkama geçti. Tahta kutuyla tahta fıçıdan su alarak evvela başımı, arkadan vücudumu sabunladı. Arada sırada "çok sıcak mı" veya "iyi mi" diye soruyordu. Sabunladıktan sonra, gene fıçıdan aldığı suyu dökerek sabunları temizledi. Başımdan bir kaç tas su daha boca etti:

"— Haydi, şimdi suya girin. Dinlenin.." dedi.

"— Sen ne yapacaksın?" diye sordum.

Gene güldü.

"— İsterseniz giderim, isterseniz kalırım, konuşurum.."

Kaldı. Ben ılık suda uzandım, o bana nereli olduğumu sordu. Türkiyeyi pek çıkaramadı. Nihayet "avrupalılık"ta karar kıldık. "Memleketin güzel mi" dedi. "Güzel" dedim. Kyotoyu da seviyormuş ama, kendisi için Tokyo başkaymış. Üç senedir otelde masözlük yapıyormuş.

"— Çok müşteri oluyor mu?" diye sordum.

Epey oluyormuş.

Bir on, onbeş dakika kadar da öyle çene çaldık. Sıcak su boyuna akıyordu.

"— Haydi, çıkma zamanı.." dedi.

Fıçıdan çıktım. Beni büyük havlularla sardı, sarmaladı. Kuruladı. Masaj odasına götürdü. Yarım saat ovdu. Elleri yumuşak, fakat kuvvetli, parmakları mahirdi.

Masaj, japonların sevdiği ve iyi bildiği bir şey. Tokyoda otelin berberine saçımı kestirmek için gittiğimde o da bir on dakika boynuma ve yüzüme, omuzlarıma masaj yapacaktı.

Ama, doğrusu, ben Miçikonun masajını tercih ettim.

Japonların daha da büyük hamamları var. Yani, fıçının yerini alan havuzları daha geniş banyolar. Bunlar, umumi. Bir tanesini, Nikko civarındaki Lake Side otelinde gezdirdiler. Havuz, tabii tahtadan değil, yeşil fayanstandı. Oda, altı metre kadar ene belki dört veya beş metre genişlikteydi. Burada kadınlar ve erkekler, birarada, tabii çıplak yıkanıyorlar. Yıkanmanın usulü aynı. Önce, havuzun dışında sabunlanılıyor. Sabun akıtıldıktan sonra durulanılıyor. Arkadan havuza giriliyor, orada uzanılıyor veya oynaşılıyor.

Hamam âlemi Japonyada ciddi bir âlem ve japon hayatının renkli kısmı. Lake Side otelinin sahibi bizi gezdirirken, göz kırparak:

"— Ah, bu âdetler artık yavaş yavaş kayboluyor ve keyfini bilenler azalıyor.." demeyi unutmadı.

Ama ev banyolarında, erkek akşam döndügünde, karısı onu yıkamakta hâlâ devam ediyor. Turistik hale gelen, daha ziyade, şehirlerdeki umumi banyolar..

Şimdi, hamam âlemi bu ya.. Japonyada, işin resmi tarafına bakılırsa dans etmek yasak! Yani, bir belirli şekilde dans. Yoksa, Akasaka dans yerleriyle dolu ve taksi kızlar, yahut hostesler bu iş için yaratılmışlar. Ama, mesela Tokyodaki Hilton Otelinde, paviyonun masalarına "herkesin ancak kendi sorumluluğuyla dansettiği ve müessesenin bundan dolayı sorumluluk almadığı"nı belirten birer kart koymayı ihmal etmemişler. Bizim kaldığımız Imperial Otelde ben böyle bir ikaza rastlamadım. Bu, polis baskınına karşı bir nevi sigortaymış. Ama, polisin bastığı filan yok. Gene resmen, saat 23'ten sonra buralarda loş ışık caiz değil. Bütün ışıkların yakılması ve salonun tam aydınlatılması lâzım.. Meselenin ilgi çekici tarafı, tabii tatbikat değil. Zihniyet. Japonyada öyle bir zaman olmuş ki, hamamlarda kadınlar ve erkekler birlikte yıkanırken loş ışıkta oturmaları caiz görülmemiş.

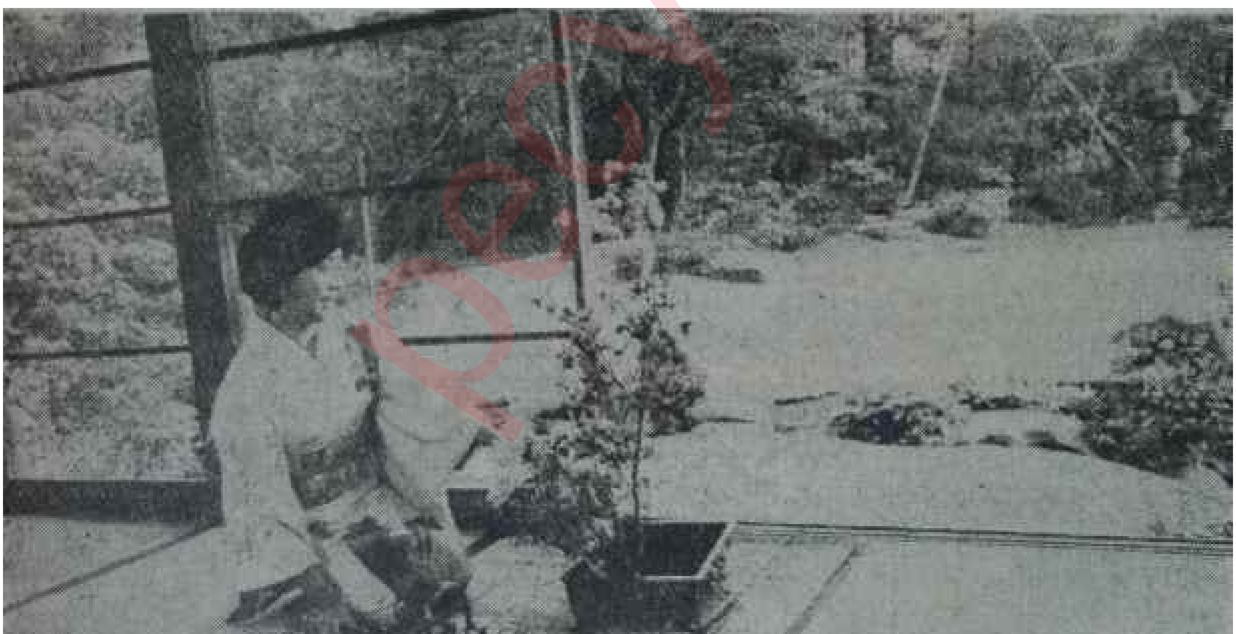
Japon kadına, sevişmeye düşkün. Bunlardan bahsetmekten de zevk duyuyor. Kyotodaki Şogunun sarayında, bazı odalara mankenler yerleştirmişler. Bunlar bir Şogunu, etrafıyla gösteriyor. Bir tanesinde kadınlar da var. Sarayın muhafızı imâlarda bulunmaktan kendini alamadı. Şogunun Tokyoda karısı olurmuş, fakat gittiği yerlerde de gözdeler bulundurmaktan geri kalmazmış. Muhafız, içini çekerek:

"— İyi yaşarlarmış, Şogunlar.." dedi ve daha açık bazı tafsilatı kulağıma fısıldadı. Japonlar, bilhassa İkinci Dünya Harbi sırasında veya daha önceleri işgal ettikleri memleketlerde de kadına düşkünlüklerinin delillerini vermişler. Japon askeri o konuda her zaman disiplinli olmamış ve tabii bu hal, "sarı ırkı beyazlardan kurtarmak" sloganıyla yola çıkmış bulunan japon emperyalizminin işlerini pek kolaylaştırmamış.

Kyotoda ertesi gece, japon odasında, yer yatağında yattık. Riokan kısmında odaların numaraları değil, isimleri var. Bizimki, Yuki idi. Yuki, kar demek. Başka odalar çiçek isimleri, dağ isimleri taşıyordu.

Hamam nasıl, evlerdeki gerçek banyoların eşiyse, riokanlar da tıpatıp japon odaları. Belki, fazlalık olarak hava tertibatı var. Ama bu, zengin japon evlerinde de mevcut.

Bizim daire bir antre, japon hamamı, ala-

Japonlar, evlerinin sadeliğini çiçeklerle gideriyorlar. Çiçek süsleme, bundan dolayı Japonyada bir sanat. İkebana diyorlar. Japon evleri ekseriya böyle güzel ve büyük bir bahçeye açılmıyor. Çoğu, iki katlı sefertası gibi. Onun için japon, kendi bahçesini evinin içinde yaratmak mecburiyetinde.

franga tuvalet, bir küçük lavabo ve bir geniş odadan müteşekkildi. Odanın bir tarafında, gömme dolap duruyordu. Eski türk evlerinde olduğu gibi. Yatak, dolabın içindeydi. Akşam olunca şilteleri oradan çıkarıp yataklarımızı yere serdiler. Japon evlerine gidildiğinde, eğer misafir muteberse, ev sahibi ona iki şilte serermiş. Bizim köylerde de, âdet bu değil midir? Otelde, tabii bu biraz daha modernleştirilmiş. Şiltenin altına bir Dunlopillo koyuyorlar.

Gündüzleri, yatağın yerinde, yani odanın ortasında bir alçak, fakat geniş masa bulunuyor. İskemle yok. Yerler, hasır. İçeri girilirken ayakkabılar çıkartılıyor. Antrede iki çift terlik var. Japon evlerine gittiğimizde oralarda da terlik ikram ettiler. Geyşa evlerinde de öyle..

Yatak odasının japon evlerinde bir başka özelliği mevcut. Bunların bir köşesi, şeref köşesi. Şeref köşesi, içerlek bir kısım. Ekserisine bir küçük basamakla çıkılıyor. Zaten, bir iki metre karelik bir yer. Oraya, ev sahibi bir mutena şey koyuyor. Bir çiçek, bir vazo. Odayı, oradaki süs güzelleştiriyor. Evlerin çıplaklığını şeref köşesi kısmen gideriyor.

Zira, gerçekten, yerde hasırdan başka bir şey bulunmadığı, mobilya olmadığı ve bütün eşya çok alçak bir masadan ibaret olduğu için japon odaları biraz çıplak kalıyor. Bunu, pencerelerin, yani pencerelere cam niyetine takılanın kâğıt olması kısmen kapatıyor. Yemek, o alçak masanın etrafında, yere oturularak yeniyor. Japonlar, küçük yer minderleri de kullanıyorlar.

Odaların dekoru bundan ibaret bulunduğundan şeref köşesinin süsü daha fazla önem kazanıyor. Anlattılar. Çok zengin Japonların evlerinin öteki japonların evlerinden farkı, bu köşeye konan şey olurmuş. Mesela, bir vazo koyarlarmış. Kıymeti 20 bin dolar. Bir süre sonra onun yerini bir işleme alırmış. Kıymeti 15 bin dolar. Japon gösterişten değil de, sükûnetten ve incelikten hoşlanıyor. Tanıştığımız bir zengin japon anlattı. Tokyodaki evi avrapa tarzındaymış. Ama, evde bir de "japon dairesi" varmış.

"— Akşam, yorgun geldim mi, bir sosyal mükellefiyetim yoksa oraya çekilirim, sırtıma yukatamı geçiririm, bağdaş kurup dinlenirim. Bu, günün bütün sinir gerginliklerini giderir.."

Yukata, bir nevi robdöşambr. Fakat kesimi onu çok rahat hale sokuyor. Bir çok otelde bu yukata sarfiyatı, avrupa otellerindeki sigara tablası sarfiyatı gibi bir şey. Odaya girdiğinizde, yataklarınızın üzerinde bunlardan birer tane buluyorsunuz. Strelize edilmiş plastik torbalar içinde. Eh, bundan iyi hatıra mı olur? Çok yukatanın yerinde, ertesi sabah yeller esiyor ve turist onu bavuluna koyup gidiyor. Bize Osakadaki otelde verilen yukata pek hoştu. Ama Allahtan, daha önce bana bir yukata hediye edilmişti. Şimdi, muhteşem Royal Osaka otelini yukata giyerken değil, ayakkabımı giyerken hatırlıyorum. Zira, dolabın içinde, üzerinde otelin ismi yazan upuzun bir çekecek vardı ki, doğrusu dayanamadım. Bu otellerden birinde, müdüre sordum:

"— Giden yukata masraflarını nasıl karşılıyorsunuz?"

Güldü:

"— Üzülmeyin, ödediğiniz faturaya giden yukataların ortalama bedeli eklenmiştir.."

Kyotodaki japon odamızda, ısmarladığımız nefis çayları içerken gelip orada yapıyorlar-bir yandan da televizyonda o günler Japonyanın büyük ilgisini çeken bir spor olayını takip ettik. Bu, milli japon güreşi olan Sumo karşılaşmasıydı. Bizim ilk seyrettiğimiz gün, karşılaşmaları İmparator da takip ediyordu. Televizyonda onu da, halk arasında gösterdiler. Halk İmparatoru ve İmparatoriçeyi hararetle alkışladı, karısının önünde giden İmparator da fötr şapkasını sallayarak kendisine tezahürat yapanları selamladı.

Sumo bir acaip güreş. Ama, japonlar bayılıyorlar. Şampiyon Sumocular adeta birer milli kahraman. İlk önce, ben pek küçümsedim. Spor olarak hiç bir marifeti yok. Sadece itişme. Adeta bir deve güreşi. Zaten Sumocular da, kiloları 120 ile 130 arasında oynayan şişkolar. Sumoyu anlatayım.

Şampiyona, onbeş gün devam ediyor. Herkes, herkesle karşılaşıyor. Bir ring var. Ringin ortasında bir daire. Bu dairenin göbeğinde, iki çizgi. Güreşçiler bu çizgilerin üzerinde vaziyet alıyorlar.

Güreşçi deyince serbest veya greko romen güreşen, hatta Kırkpınarda yağlanan sporcuları hatırlamamak lâzım. Sumonun esası, cüsse. Onun için sumocular korkunç göbekliler. Enseleri, mideleri, göbekleri kat kat. Baldırları, normal bir insanın beli kalınlığında. Saçları uzun ve at kuyruğu gibi tepede toplu. Karınlarında, kimono kemeri gibi siyah bir kemer. Bu, bacaklarının arasından bir starlet bikinisi inceliğinde geçiyor ve ayıp yerlerini ancak kapıyor. Televizyonda arkaları göründü mü, insan gülmeden edemiyor. İki tane, yarım dünya..

Hakem, kimonolu. Başında bir takke, bi-

İşte, meşhur Taiho. Japon güreşi Sumo, seyrettikçe zevkine varılan bir spor. Buna spor demek de kolay değil ya.. Daha ziyade, bir gösteri. Güreşçilerin cüssesi, bir fil cüssesi. Taihonun arkasında görünen hokkabaz kılıklı kimse, oyunun hakemi. Sumonun Japonyada o kadar çok seyircisi var ki.. Başta, İmparator ve İmparatoriçe.

zim sünnet düğünlerinde ortaya çıkan hokkabaz Portakaloğlunun elindeki şakşağa benzeyen bir şakşak. Gösterişli hareketlerle ortaya geliyor, japon tiyatrosu Kabukideki aktörlerin genizden konuşmaları tarzındaki bir konuşmayla güreşçileri takdim ediyor. Şişkolar ringe çıkıyorlar, halkı selamlıyorlar.

Güreşin tam dört dakikalık bir hazırlık devresi var. Şişkolar çizgilerin üstüne gelip vaziyet alıyorlar, eğiliyorlar, kalkıyorlar, çevikliklerini deniyorlar. Hayrettir, bu 130 kiloluk adamlar çivi gibi.. Bazen köşelerine gidiyorlar, bir avuç tuz alıp ringe serpiyorlar. Ayakları kaymasın diyeymiş. Karşılıklı geçiyorlar, tam dalış yapacak gibi görünüp dalış yapmıyorlar. Salonda bir uğultu, bir uğultu.. Şişkolar bacaklarını havaya kaldırıyorlar, adalelerini çalıştırıyorlar. Dört dakika böyle geçiyor.

Müsabaka zamanı geldiğinde hakem iki rakibi çizgilerin üzerine davet ediyor, sonra, elindeki şakşağı atlara depar verir gibi indirerek başlama işaretini yapıyor. Şişkolar birbirlerinin üzerine hücum ediyorlar. O zaman, Sumoda kilonun rolü kendini belli ediyor. Bütün marifet, rakibini dairenin dışına atmakta. Başka bir mesele yok. İtişip kakışma. Kimi, ötekini paçadan tutuyor, havaya kaldırmaya çalışıyor, kimi çelme takıyor. Daireden dışarı ilk fırlayan, yani vücudunun bir parçası -en fazla ayağı- dairenin dışına ilk çıkan yenik sayılıyor. Çok zaman rakibi de onunla beraber uçuyor. Ama, ziyanı yok. Rakiplerden birinin daire içinde kalması gibi bir mesele yok. İş, dairenin dışına ilk çıkmamak.

130'luk şişkoların itişmesi bir dakika ya sürüyor, ya sürmüyor. Tam birer azgın deve gibi hamle yapıyorlar ve rakiplerini dışarı atmak için uğraşıyorlar.- Bir dakika içinde de ya biri, ya öteki yenik düşüyor.

Böyle anlatınca, Sumonun hiç bir cazibesi yok değil mi? Ama, objektif anlatma tarzı da, bu. Gerçekten, Sumo sadece böyle bir itiş.

Geliniz görünüz ki, insan bir merak sarıyor! Yapmaya değil, seyretmeye.. Japonyada, zaman zaman çok güldük. Orada veya burada bir japon âbidesi gösteriyorlar. Bunların çoğu budist mabedi veya şinto türbesi. Ben yarım yamalak geziyorum. Ne yapayım, hepsi birbirinin öylesine eşi ki.. Bir ara "Of, ne kadar sıcak.. Bir yerde oturup, bir Coca - Cola içsek" diyorum. Bir kahveye giriyoruz: Tabii televizyon açık ve Sumo karşılaşmasını gösteriyor. Başında japonlar. Bir de, ben..

Sumoyu seyredip durdum ve pek de hoşuma gitti. Güreşçiler arasında bir de favorim vardı: Taiho. Japon isimleri, hep bir mana ifade ediyor. Taiho, Büyük Kuş demek. İlk gördüğüm gün, Japonyada çok popüler bir genç şişkoyla kapışıyordu. Gencin adı, Yutakayama imiş. Zengin Çeşme demek. Zengin Çeşme, üniversite mezunuymuş. Ben, benim mihmandara karşı Büyük Kuşu tuttum. Tahio, Yutakayamayı, fırlattığı gibi çizgiden dışarı atıverdi. Ama, Büyük Kuş da, hani büyüktü!.

Şampiyonada, benimkinin asıl rakibi Kasivado diye biriydi. Fakat neticede, bizim Büyük Kuş, şampiyonayı kazanmaz mı?

Bu japon isimleri, tercüme edildi mi, gerçekten ilginç oluyor. Bazı adlar vardır. Dünyada bilinir. Milyoner dolarla mültimilyoner, yenle ise mültimilyarder iş adamları. Mitsui. Üç Kuyu demek. Honda. Esaslı Pirinç Püresi demek. Ikeda. Havuz Ve Pirinç Püresi. Bizim tanıştığımız ve size çok daha etraflı anlatacağım Matsushita. Çam Ağacı Altında demek. Otomobil kralı Toyoda. Bol Pirinç Püresi demek. İşibaşi. Taş Köprü demek. Bu isimlerin hepsi, ailelerin derinliklerine gidildi mi, bir mâna ifade ediyor. Fakat öyle tercüme edildi mi; hele insan o adların sahiplerini bilirse garipseniyor.

Bizim japon odasının, size bir ilâvesini söylemeyi unuttum. Ön tarafta bir veranda vardı ve oraya bir avrupa masasıyla avrupa koltuğu koymuşlardı. Her halde, fazla alışık olmayanlar yer yatağından biraz ağrıyla kalkmakta ve kendilerini bu kısma atmaktadırlar. Biz, yer yatağını fazla yadırgamadık. Sadece, insan, hele Sumo görerek yattıysa rüyasında kendini ya Sogun görüyor ya da hayranı bol bir Sumo güreşçisi. Bu, şişkoların popülaritesini biz daha sonraları anlayacaktık. Nitekim bir çok yerde, orayı ziyaret eden önemli şahsiyetlerin isimlerinin, resimlerinin teşhir edildiği yerlerde daima bir Sumo şampiyonunu Veliahtın, Başbakanın, generallerin, yabancı devlet başkanlarının, hatta İmparatorun yanında görecek ve şaşacaktık.

Japon rüyası gördüğümüz japon gecesinin sabahında kahvaltımızı söyledik. Riokanlarda servis odaya yapılıyor. Zira buralarda avrupai yemek salonları yok. Buna mukabil, japonların kahvaltı diye yedikleri şeyleri yemek mecburiyeti de mevcut değil. İsterseniz amerikan kahvesiyle jambonlu yumurta ve poriç yiyebilirsiniz. Japon, köyünde, kahvaltısını bizim Anadolu köylüsü gibi yapıyor. Baş yemeği, çorba. Çorba, gayet çok yeniyor. Zaten japon âdetlerinin içinde bizim âdetlere benzeyenlerin miktarı karşısında hayret etmemek gerçekten kabil değil.

Avrupalı kahvaltımızı, yatakların yerini tekrar alan masanın başında, yere oturarak yaptık. Çay nefisti. Öteki yemekler de öyle.. Ismarladıklarımızın gelmesi biraz gecikti ama, bunları getiren izah etti. Bizim kısımda yemek hazırlayan mutfak yoktu. Her şey, modern canipten geliyordu.

Kyoto, her halde Japonyayı ziyaret edenlerin, eğer gitmek fırsatını buldularsa kolay unutacakları bir şehir değildir. Japonyanın eski nabzı, Kyotoda atıyor. Kyotonun Maykosan'ları da var. Onları da, yeri geldiğinde anlatacağım. Ancak, Kyotonun özelliği, turist avlamak için günü geçmiş ve tedavülden çoktan kalkmış yaşama tarzının uygulandığı yer olmamasıdır. Ben, böyle yerlerin içinde en fazla, Hollandadaki Marken Adasında gülmüşümdür. Bir Disneyland gibi, bu adayı bir Eski Hollanda yapmışlar. Kadınları, çocukları tahta pabuçlarla dolaşıyor, her şey hayallerdeki Hollandayı canlandırıyor, fakat zamane Hollandasından hiç bir şey bulunmuyor. Belki "Dolar.. Dolar.." diye bağıran çocuklar hariç.

Japonya, böyle değil. Çünkü bugünkü Japonyada, Eski Japonya yaşıyor. Turistlere ikram edilen, Japonyanın çok tarafında süregelen hayattır. Japon hâlâ, bu renkli hayatı kendi gündelik hayatında yaşıyor. Banyosunu öyle alıyor, kendisini karısı yıkıyor, tahta fıçısının içine giriyor, bir köşesinde televizyon da olsa, tatami hasır hesabıyla Ölçülen odasında, yer yatağında yatıyor, Sumo müsabakalarını ilgiyle takip ediyor, sabahleyin işine giderken eline bohçasını alıp yola çıkıyor, en zengini ve en avrupalısı bile evine döndüğünde yukatasını giyip dinleneceği bir köşeye sahip bulunuyor.

Teknik Batının. Düşünce tarzı da öyle. Batının çok müessesesi Japonyaya girmiş. Bunların icapları japonun hayatında uygulanıyor. Ama bunların yanında, geniş kütleler, kendi kendileriyle başbaşa kaldıklarında, yani kendi özel hayatlarını devam ettirirlerken alışkanlıkları-

Çay, Japonyada sadece içilen bir ılık su değil. Çayın, içmesinden ziyade yapılması önemli. Buna "Çay Töreni" diyorlar. Japon evinin esasını, resimde görünen hasır teşkil ediyor. Buna "tatami" adım veriyorlar ve odanın ölçüsünü öyle ifade ediyorlar. Üç kızın arkasında görünen vazonun bulunduğu yer, evin Şeref Köşesidir.

nı, âdetlerini de süregeldiriyorlar. Bu bakımdan, belki de Japonyanın bir eşi, dünyanın hiç bir tarafında yoktur.

Yeni cereyanlar, bilhassa yeni nesilleri etkilemiyor mu? Etkiliyor tabii. Meselâ 1920'lerde Moga'lar ve Mobo'lar varmış. Moga, ingilizcedeki Modern Girl Asri Kız'ın kısaltılmışı. Mobo da Modern Boy Asri Oğlan'ın. Japonlar, Çarliston Devrinin gençleri gibi davranan kendi gençlerine böyle derlermiş. Bugün de, sokaklarda dolu beatnik görünüyor ve Beatle'ların japon hayranlarının adedi milyonlarla sayılıyor. Buna rağmen, eski Japonya yeni Japonyada kaybolmuş değil.

Bir yüzyılı ancak bitirmiş olan japon reform hareketinin kuvveti de, özelliği de bunun şekilden fazla, zihniyette olması. Japon, eski japon gibi yaşamakla eski japon tarzında düşünmüyor. Başka bir tarzda düşünmesi de, onu eski japon gibi yaşamaktan alakoymuyor. Yaşamak Japonyada başka şey, düşünmek ve davranmak başka şey. Yaşamasında japon, rahatını esas tutuyor. Düşünmesinde ve davranmasında ise Yirminci Yüzyılın gerçeklerini ve icaplarını.

Gelecek yazı

Hiroşimadan müreffeh Japonyaya

MUHTAÇ OLDUĞUNUZ YERDE VE ANDA EMNİYETİ FISK LÂSTİKLERİ SAĞLAR!

Yapılan araştırmalar kazaların büyük bir nispetinin lâstiklerin kayması veya savrulması yüzünden meydana geldiğini göstermiştir. Dişleri aşınmış lâstikler kazalarda mühim rol oynar. Endişesiz ve rahat yolculuk yapabilmeniz için vasıtanız kadar lâstikleriniz de size güven vermelidir.

Fisk lâstikleri fazla yüke, sarsıntılara ve en sert darbelere karşı çok dayanıklıdır.

Geniş tabanı, dişlerinin özel şekli ve yumuşak yanakları sayesinde Fisk her türlü yola kolaylıkla intibak eder. Vasıtanızın motorunu yormadan tam çekiş sağlar.

Fisk'te süper kauçuk POLI-B vardır. Fisk kolay ısınmaz. Münhasıran naylon ipliklerle imal edilen Fisk, kilometreleri aşarken can ve mal emniyeti bakımından her an güvenebileceğiniz lâstiktir.

Uzun yolculuklarda en umulmadık hadiselerle karşılaşırsınız. Birdenbire ana yola çıkan bir vasıta sizi duruşa zorlar. İşte lâstiğin kalitesi böyle bir duruşta belli olur.

FISK "Çocuklu" lâstik FISK yolculukta emniyettir

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Kalkınma

Dışardan gelen sesler

Geçtiğimiz haftanın başında, AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel için Grupta, "Hükümet ve Grup İdare Heyeti çalışmaları hakkında" gerekçesiyle genel görüşme açılması kabul edilmiş, Bilgiçci Yeni İstanbul gazetesi ise, ertesi gün, birinci sayfada çıkan bir, yazısında Demirel için "eyyamcı", "lüpçü" sıfatlarını kullanmıştı.

Kendi partisi içindeki bazı arkadaşlarının homurdanmağa başladıktan, Demirele "tecrübesiz", "bilgisiz", "kabiliyetsiz" denildiği ve Türkiyenin gelecek beş yıllık iktisadi çalışmalarının temeliyle ilgili stratejik kararların alındığı şu günlerde, dış kuruluşlardan da dolaylı veya dolaysız bazı sesler gelmeğe başlamıştır.

Demirelin herkesçe bilinen iş hayatı, birdenbire AP Genel Başkanlığına ve Başbakanlığa getirilişi arasındaki sürenin kısalığı dikkatleri çekerken, ekibindeki arkadaşlarından, bir türlü ayrılamadığı kafadengi bazılarının eski ve yeni marifetlerinin gün ışığına çıkması, gelecek beş yıllık ekonomik meseleler hakkında alınacak bu kararların durumunu gitgide korkutucu hale getirmeğe başlamıştır. Hiçbir surette aydın kitlenin tasvibini kazanamamış olan Süleyman Demirel, bugün, parti içinden de eleştirilmeğe başlanmıştır. Temel atma törenleri ve ilk bakışta göze çarpan geniş, siyah güneş gözlükleri, 1954 yılları sonralarından itibaren basireti bağlanmağa başlayan bir eski Başbakanı çok hatırlatır olmuştur. Şimdiden görünen odur ki, Türkiye bugün, her zamankinden daha kritik bir döneme girmiştir. Bunun neden böyle olduğu, ikinci beş yıllık kalkınma Plânının son çalışmalarına başlanıldığı şu günlerde bir İstanbul gazetesinde yayınlanan, yetkili kişilerin hazırladığı, ilgi çekici bir yazı serisinden ve bu seride belirtilen problemlerle karşılaştırılması gereken bir başka belgeden, Milletlerarası Ticaret Odasının son tebliğinden anlaşılmaktadır. Makalesinde, "Gelecek Plân döneminde ekonomik gelişmeyi durdurmayı göze almayacak olan her hükümetin işleri güçleşmiştir" diyen eski Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Aytürün de belirttiği gibi, iktisadi bir veri olarak ikinci Plân döneminde milli gelirde belli bir birim kadar artış sağlamak için, birinci Plândakinden daha çok sermaye yatırmak gerekmektedir. Ekonomi geliştikçe, kısa sürede geniş etkileri olan yatırımlar başlangıçta yapılmış olduğundan, sıra, daha ileri teknik kullanılan daha pahalı yatırımlara gelmekte, bu ise, gelişme arttıkça milli gelirde artış sağlamayı daha büyük tasarruflarla gerçekleştirebilecek olan geniş ve yoğun programlara bağlamaktadır.

Aytürün makalesinde kibarca değinilen bu husus, "hem hızlı kalkınma, hem de ciddi fedakârlıktarı göze almamak"la şartlanmış bir AP İktidarının, sonunda "dışarıya daha çok borçlanma"dan başka umudu kalmıyacağını ortaya koymaktadır. Ancak bunun da hayırlı bir yol olmadığı, dış yardım ve yabancı sermaye beklenen dış kuruluş ve devletlerden bugünlerde uzatılan faturaların geçen yıllara göre biraz daha kabarık olmasından anlaşılmaktadır. Sadece halkın istediği okul, yol, su ve cami gibi işleri yapmak için değil, "bu toprakların üstünde beka bulmak için bile hızlı kalkınmak zorunda olduğumuzu" belirten Memduh Aytürün makalesinde, kolaya kaçmak isteyen hükümetlerin millete neler getireceği de ifade edilmektedir.

(AKİS — 217)

Önemli bir ikaz

Aytür, makalesinde şöyle demektedir: "Batıya 250 yılda erişeceğimize 300 yılda erişsek ne olur, diyemeyiz. Milletlerin hür ve bağımsız yaşayabilmeleri, onların hızlı kalkınma güçlerine bağlıdır. Süratle kalkınan ülkeler, yavaş ve güçsüz komşularını şu veya bu alanda, kendi lehlerine birşeyler terke mecbur ederler. Türk tarihi bunun örnekleriyle doludur. Girit, Balkanlar, Adalar, Kıbrıs bu gerçeği siyasi alanda türk halkına tanıtmıştır."

Makale ayrıca, kalkınmayı sadece iktisadi açıdan bir problem olarak ele alan "tuzu kuru"ları da uyandırmak istemektedir.

Kendi kalkınma politikasını az gelişmişlik şartlarımıza yüzdeyüz ters olarak "özel teşebbüs eliyle refah devleti kurmak" şeklinde tanımlamaya çalışan AP İktidarı, bu düşüncenin birşey getirmeyeceğini yakında görecektir. AP İktidarının bu tutumu ve bilgisizliği ikinci Plân dönemi gibi kritik bir dönemde Türkiyenin geleceği konusunda başlıca şu noktalarda çelişkiler yaratacaktır:

1) Asırların ihmali ile yozlaşan bir kitlenin oylarını aldığı için kendisini sandıktan çıkma hint kumaşı sanan bir iktidarın, tenkide karşı bile kapalı tutumuyla, demokratik plânlı kalkınma metodunun "hükümet etmenin sınırlanması" ve "siyasi iktidarların ancak, Plâncıların hazırlayacakları ve herbirinin bedellerini gösterecekleri alternatiflerin dışında alternatif seçmeye hakkı olmaması" ve bu şekilde hazırlanan, kabul edilen bir kalkınma plânının "değiştirilmeden, ruhuyla birlikte uygulamaya aktarılması" İlkelerine uyması zor olacaktır.

2) Şimdiye kadarki plân uygulamasında, dolaylı yollarla plân hedeflerine yöneltilmek istenen özel sektör yatırımlarının ekonomiye yararlı yerlere kaydırılması için, demokratik plânlamada en geniş şekilde özel sektörcü olan Hindistanda bile uygulanan "özel yatırımların lisansa bağlanması" esasının kabulü artık bir şart haline gelmiştir. AP bunu yapamıyacaktır.

3) Yüzde 7, asgari bir kalkınma hızıdır. Bunu sağlamak için bile gelecek yıllarda çok geniş mali kaynaklar bulmak, fakat bu arada fa-

kir sınıfların satınalıma güçlerini daraltıp, ekonomiyi en geniş tüketici sınıftan yoksun bırakmamak için bu yeni mali kaynakları zengin gruplar arasından bulmak gerekmektedir. Ayrıca, dış ticaret soygununu bir oranda düzene sokmak da şarttır. AP İktidarı ise, gülücükler saçtığı mutlu azınlığa dokunmayacaktır. Hele, din ticareti ve gericilik yatırımları ile birlikte vasıtalı vergi ve ihtiyaç maddeleri fiyatlarını artırıcı bir vergi politikası ise, fakirlik sınırında dolaşan kitlelerin takatsizliği yüzünden zaten istenen derecede verim sağlıyamıyacaktır.

4) Bütün buna benzer temel sebepler yüzünden ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda bütünüyle bir değişme ile sağlanması gereken bütüncül bir oluşum olan plânlı kalkınma da AP İktidarının anlayışı ile alınacak kararlar yüzünden--ir hayal olma durumundan öteye gitmeyecektir. Hattâ, iş burada da kalmayacaktır. Çünkü halka karşı birşeyler yapar gözükmek isteyen her hükümet gibi AP İktidarı da içerde tedbir alamayınca dışarıya olan bağımlılığını artırdıkça artıracak, borçlanma yoluna giderek, tâvizler faturalara yetişemez olacaktır.

5) Sonuç olarak, AP İktidarı gibi, politik anlayış itibariyle Türkiyenin az gelişmişlikten kurtulma şartlarına ters bir iktidar eliyle girilen ikinci kalkınma dönemi "plânlı, kendine dönük, geniş görüşlü" bir kalkınma dönemi olmıyacak, içten ve dıştan bulunanlarla durumun kurtarılmaya çalışıldığı, dünya görüşünden yoksun, kişiliksiz bir dönem olacaktır. En önemlisi, bu şartlar yüzünden harcanma durumunda gözüken gelecek beş yılın boşa geçmesi, dış borçlanmanın artması, ekonomik ve sosyal bünyedeki problemlerin büyümesi "hem iktisadi ve kültürel kalkınmayı, hem de demokratik düzenin muhafazasını öngören" demokratik kalkınma tezinin başarıya erişmesini engelleyebilecek umutsuzluğun artacağı bir ortamda başka "yollar" savunanlar güç kazanacaklardır.

Dışardaki güçler

İkinci Plân döneminin öncesinde, "yabancı sermayenin yararına" ve "özel teşebbüsün faziletine" gözü kapalı inanan bu kadro ile yönetilen Türkiyede, partilerdeki ve iç politikadaki tuluat yüzünden, dışardan gelen acaip sesler duyulmamaktadır.

AP İktidarının, ikinci Plân döneminin temel ekonomik ve politik kararlarını tespit edeceği şu günlerde türkiyenin neler karşısında bulunduğunu anlamak için, ileri ülkelerin egemenliğinde bir özel teşebbüscülük görüşü savunan Milletlerarası Ticaret Odasının "dünya ticaretinde serbesti"nin terkedilmemesi için söylediklerine kulak vermek, ileri ülkelerin az gelişmiş ülkeler karşısındaki "açık sömürgeciliğe geçeriz" tehdidi üzerinde hassasiyetle durmak son dereci öğretici ve yararlı olacaktır.

Dünya ticaretinde her zaman sanayileşmiş, ticarette ileri ülkeler tarafından savunulan "ticari ilişkilerde serbesti", "milletlerarası ticarette gelişmiş ve gelişmemiş bütün ülkeler arasında eşitlik ilkesine uygun şartlar altında ticaret yapabilme" anlayışı, bağımsızlık kazanan sömürgeler arttıkça, dünya siyasetinde yeni kuvvetler ve alternatifler ortaya çıktıkça daha da çok eleştirilmeye başlanmıştır. Bu durum ise, bir zamanlar kendilerini kurtarmak için "müdahaleci ve himayeci tedbirler" almış bulunan bu ülkeleri şimdi kızdırmaya başlamıştır. Gelişmiş devletlerin, açlık problemlerini bile çözümleyemeyen bu fakir milletlere bugün söyledikleri artık, "Sen bana, karşı kendi ekonomini korumak, bunun için de, gelişmiş ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini yeniden düzenlemek, kendi sanayiini ve mallarını korumak, dış ticaret politikanı bu anlayışa uygun hale getirmek yoluna girer ve bunda ısrar edersen, biz gelişmiş devletler de pazar kaybetmemek, istihdam seviyesini koruyabilmek ve iç meselelerle karşılaşmamak için başımızın çaresine bakmak zorunda kalacağız. Böylece, açık bir 'emperyalizme geçiş' mecburi hale gelecektir" cümlelerinde olduğu gibi, haysiyet kırıcı bir sertlik kazanmağa başlamıştır.

Bir raporun dedikleri

Nitekim dünya ticaretinin bügünKÜ yapısı sebebiyle, belli süreler içinde, bu sürelerde aldıkları dış yardımlardan daha fazla dış ticaret soygunu ile soyulan az gelişmiş ülkelerin dünya ticaretinde köklü reformlar istemeleri yüzünden ortaya çıkan yeni problemlerle ilgili Cenevre görüşmelerinin başarıya ulaşamaması; yani gelişmiş devletlerin yararına işleyen bugünkü yapının muhafaza edilmesini savunan görüşlerin kabul edilmemesi halinde ortaya çıkacak meseleleri ele alan Milletlerarası Ticaret Odasının son raporunda bu konuda şöyle denilmektedir:

"Sanayileşmiş ileri ülkelerle gelişme yolundaki ülkeler arasındaki ilişkilerin gitgide gerginleşmesi, ticari alandaki anlaşmazlık yüzünden siyasi alanda da yeni meselelerin yaratılmasına yol açacaktır. Bu durumda sanayi ülkeleri başlarının çarelerine bakmak zorunda kalacaklardır. Nato ile ilgili münakaşalar da insanları birbirinden ayırmaya devam ederse, böyle bir ticaret politikası ekonomik emperyalizme geçişi zorunlu kılacaktır. Bu da bazılarının menfaatine göre dikte edilen pozisyonlara ayak uydurmayı reddeden memleketleri tecride yol açacaktır."

Bütün bunlar, kendi meselelerini halletmek için politik iç yapılarının tutuculuğu yüzünden köklü reformlar ve büyük fedakârlıklarla kalkınmanın yolunu tutturamayan ülkelerin geleceklerinin hiç de parlak olmadığını açıklıkla ifade etmektedir. O kadar ki, "Biz kendi kendimize adam olamayız. Yabancılarla dost oluruz. Onlar gelir, bize yatırım yaparlar, biz de sayelerinde biraz kalkınırız" düşüncesiyle de açıkça alay edilen Milletlerarası Ticaret Odasının raporunda, kendi ekonomilerini korur görünmek için bazı gümrük ve himaye tedbirleri almak isteyecek ülkelerin bile, bazılarının güvenmek istedikleri yabancı özel sermayeden neler bulacakları ele alınmaktadır.

Arjantin

Peron korkusu

Arjantin, bütün Lâtin Amerika ülkeleri gibi, yıllaryılıdır siyasi istikrara kuvaşamamış devletlerden biridir. Karışıklıklarla dolu Arjantin tarihinde görülen en istikrarlı dönem, Peronun 1945-1955 yılları arasındaki yarı diktatörlük yönetimidir. Gerçi Peronun bu dönem sırasında izlediği enflasyoncu politika ve bu yüzden beliren huzursuzlukları bastırmak için kullanılan şiddet yolları sosyal ve ekonomik dalgalanmalar yaratmamış değildir ama, özellikle fakir tabakalarda ve işçiler arasında. Peron yönetimi hâlâ hasretle anılmaktadır.

Bilindiği gibi, Arjantindeki mutlu azınlığın ve amerikan sermayesinin çıkarlarını tehlikeye düşürünce, Peron 1955 yılında General Lonardinin başkanlığındaki bir askeri cunta tarafından alaşağı edilmiştir. Bundan üç ay kadar sonra da, General Aramburu cuntanın başına geçmiş ve 1958 yılına kadar orada kalmıştır. 1957 Temmuzunda yapılan seçimlerde Anayasanın değiştirilmesini savunan partiler kazanmışlar, 1958 Mayısında da Dr. Frondizi devlet başkanı seçilmiştir. Frondizinin demokratik ilkelere bağlı kalmaya çalışması, Peroncuların yeniden kuvvet kazanmasından korkan orduyu ve onun arkasındakileri hiç memnun etmemiş, nitekim, 1962'de yapılan genel seçimleri Peron taraflıları kazandıktan sonra askerler hemen yönetime elkoymuşlardır.

Ordu Frondiziyi devirdikten sonra Arjantinde yeni bir demokrasi denemesine daha girişmiştir. Fakat bu, kumandanların işine gelen anlamda ve Birleşik Amerika için görünüşü kurtaracak bir demokrasi denemesi olmuştur. Guido hükümeti, 1963 Martında Peroncuların ve onlarla işbirliği yapan partilerin aday göstermesini yasaklamış ve böylece yapılan seçimlerde Dr. İllia Arjantin devlet başkanı seçilmiştir. Dr. İllia bu seçimler sırasında mutlak çoğunluğu toplayamamış, azınlığın oylarıyla başkanlık koltuğuna oturmuştur.

Değişmeyen ortam

Fakat aradan çok geçmeden Dr. İllia da Dr. Frondizinin karşılaştığı güçlüklerle karşıkarşıya gelmiştir. Girişilen yeni demokrasi denemesinde de gene Peroncular en önemli siyasal kuvvet olarak belirmişler ve yapılan her seçimde çoğunluk toplamasını becermişlerdir. Bu durum, Peronu 1955 yılında kapı dışarı eden ordunun hiç hoşuna gitmemiştir. Bütün bunlar yetişmiyormuş gibi, Peron, 1964 sonlarında, bir de Arjantine geri dönme denemesine girişmiştir. Gerçi bu deneme Brezilya görevlilerinin eski diktatöre geçiş izni vermemeleriyle başarısızlığa uğramış ve Peron yeniden on yıldır yaşadığı İspanyaya dönmek zorunda kalmıştır ama, bu sırada olup bitenler ordu liderlerine epeyce korkulu günler yaşatmıştır.

Ordunun Perondan duyduğu korku 1965 Martında yapılan genel seçimlerle büsbütün artmıştır. Gerçekten, Peronu tutan partiler bu seçimlerde bir kere daha Arjantinin en önemli partileri olarak belirmişlerdir. Özellikle işçilerin büyük çoğunluğu, oylarını Peroncular için kullanmışlardır. İşte Ordu, o günden sonra, Dr. İllia üzerine, Arjantinde yalnızca kendi istediği biçimde bir demokrasi kurulması için baskı yapmaya başlamıştır. Bunlara, yeni başkandan hoşlanmayan Frondizicilerin ordu üzerine yaptıkları siyasal yatırımlar da eklenince, ufukta yeni bir askeri darbenin yaklaşmakta olduğu artık bir süredir herkesçe biliniyordu.

Aslanın gölgesinde

"Böyle olunca, önceki hafta içinde Arjantin silâhlı kuvvetleri tarafından yapılan yeni darbe, bazı İllia taraftarları hariç, kimsede hayret uyandırmamıştır. Hayret uyandıran şey, ateşli yaradılışlarına rağmen arjantinlilerin bile artık darbelere alışmış olmaları ve bütün olup bitenler karşısında en ufak bir ilgi bile duymamalarıdır. Önceki hafta Salı günü yapılan darbe sonunda Dr. İllia ülkeden kaçmak zorunda kalmış ve eski ordu kumandanlarından General Juan Carlos Ongania devlet başkanlığı görevini yüklenmiştir. Bütün siyasal partiler kapatılmış, Kongre dağıtılmış ve Yüksek Mahkemenin çalışmalarına ara verilmiştir. Yeni yönetim biçimi belli oluncaya kadar Arjantin, kara, deniz ve hava kuvvetleri kumandanlarından kurulu bir triyomvira tarafından idare edilecektir.

Bütün bu olup bitenler bir kere daha göstermektedir ki, Arjantinde ordunun istemediği bir iktidarı işbaşında tutmak bugün son derece zordur. İşin garibi, ordunun istemediği iktidarlar da çok defa Birleşik Amerikanın istemediği iktidarlar olmaktadır. Yeni devlet başkam Ongania Washington'a yakınlığı ile tanınmış bir askerdir. Birleşik Amerikanın sağcı da olsa milliyetçiliği yüzünden kendisine pek dost olmayan Peronculuğun Arjantinde kazandığı kuvvetten büyük endişe duyduğu ve eski diktatörün Arjantine dönmesini hiç istemediği herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Öteyandan, ordunun artık bütün ipleri elinde toplaması ve kolay kolay başedilemeyecek bir siyasal kuvvet olarak belirmesi arjantinli Peroncuları da güç durumlara düşürmüştür. Bunların bir kısmına göre, ordu bugünkü kuvvetini korudukça Peronculuğun parlamenter yoldan iktidar üzerinde söz sahibi olmasına imkân yoktur. Bu bakımdan, kadere boyun eğilmeli ve Peronun adı bile anılmadan, bir çeşit "Peronsuz Peronculuk" yapılmalıdır. Nitekim, bazı işçi sendikalan artık bu görüşü açıkca benimsemiş bulunmaktadırlar.

Kral Deterjan

Çamaşır ve Bulaşıkta

EMSALSİZDİR

Keresteciler Sitesi Karpuzlu Sokak No: 6

Tel : 115743
116734

Florürlü ve Heksaklorofenli tek diş macunu

ipana fluorid

1 DİŞ MİNELERİNİ SERTLEŞTİRİR, ÇÜRÜMELERİ ÖNLER (Florür Etkisi)

Çürük başlangıcı olabilecek yumuşak kısımların belirmesini önler ve ağızda meydana gelen tahrip edici asitlere karşı **dişlerin direncini arttırır, çürümeleri önler.**

2 DİŞ ETLERİNİ KUVVETLENDİRİR (Heksaklorofen Etkisi)

Diş etlerinin çekildiği yerlerde ortaya çıkan mine altı tabakasının hassasiyetini gidermede rol oynar, **diş etlerini kuvvetlendirir, iltihaplanmalarını önler.**

3 AĞIZ SAĞLIĞINI KORUR, KOKULARI GİDERİR (Florür ve Heksaklorofenin Birleşik Etkisi)

Dişlerin, ulaşılması güç, en derin noktalarına [illegible] ederek, besi artıklarını parçalayan **mikropların çoğalmasını önler,** böylece **ağız kokusunu giderir, ağız sağlığını korur.**

Tüli'den haberler

ECZACIBAŞI ÖDÜLÜ — Yurdumuzda, hekimlik alanındaki bilimsel araştırmaları teşvik ve bu alanda çalışmak isteyen araştırıcılara yardım etmek amacıyla 1959 yılında kurulmuş bulunan "Eczacıbaşı İlmi Araştırma ve Mükâfat Fonu" Yönetim Kurulu, Ege Üniversitesi Nöroloji Kliniğinde çalışan Akıl ve Sinir Hastalıkları uzmanı Dr. Türe O. Tunçbayın eserini 1963 ödülüne lâyık bulmuştur. Yukarda, Yönetim Kurulu Başkanı Rektör Prof. Ekrem Şerif Egeli, 10 bin liralık ödülü Dr. Tunçbaya verirken görülmektedir.

Gitti Bazzaz, geldi Schröder

Kızgın Temmuz günlerinde Dışişleri Protokol görevlilerine nefes almak yok, tatil filan hak getire. Görevliler, bir yandan Irak Başbakanı Bazzazı uğurlarlarken, bir yandan da Batı Almanya Dışişleri Bakanı **Schröder** ve eşini karşılamak durumunda kaldılar. Protokol Genel Müdürü Halûk Kuranın eşi, İstanbul dönüşü, çocuklarıyla konuşmağa vakit bulamadan **Bn. Schröder**'i gezdirmeğe koyuldu. **Bayan Çağlayangil** ise Schröder'ler şerefine verilecek yemeklerde giyeceği elbiseleri düşünmeğe başladı. Bn. Çağlayangilin şıklığından fazlaca bahsedilmesi, AP'li Bakanlardan bazılarının eşlerini biraz rahatsız ediyormuş. Ama, buna hakları yok. Bn. Çağlayangil, tam bir Dışişleri Bakanı eşi. Giyiminde hiç bir aşırılık yok, sade ve zarif. Bazzaz şerefine İstanbulda Hiltonda ve Çınarda verilen yemeklerde İstanbul sosyetesi bile Bn. Çağlayangili çok beğendi. Halbuki bilirsiniz, İstanbul Ankarayı fena halde eleştirir. Belki de eski devirlerin alışkanlığıyla, bu eleştirmelerde Ankara ve İstanbulun imkânlarını hiç hesaba katmazlar.

Irak Başbakanı şerefine verilen yemeklerde, son günlerde turizm üzerinde kalem oynatan başyazarlardan **Falih Rıfkı Atay** ile eski gazete sahiplerinden **Sefa Kılıçlıoğlu** da vardı. Kılıçlıoğlunun eski Irak Başbakanlarından Nuri Sait Paşa ile de aynı sofrada oturduğunu hatırlayanlar, tarih değişse de, bazı şahısların yer değiştirmediğini düşündüler. Değişmez misafirlerden biri de Ekrem Şerif Egeli idi. Fakat bir farkla: O zaman Başbakanın refakatinde bir Dr Prof.'dü, bugün Üniversite Rektörü...

Dalgalanan koridorlar

Son kararname, Dışişleri Bakanlığının koridorlarını biraz dalgalandırdı. "Hani prensipler?" diye tepki gösterenler, Vashington'dan, New York'dan gelip Avrupanın büyük merkezlerine gidenlere takılanlar var. Kararnameyi hazırlayanlar ise "her prensibin istisnası olur" tezini savunuyorlar. Başkâtip ve müsteşar seviyesindeki tayinlerde başlayan tartışma elçiler seviyesinde daha da hararetleneceğe benzer. Dışişleri Bakanlığının koridorları zaten bugünlerde adam almıyor. Birçok elçi, tatil bahanesiyle soluğu Ankarada almış, sonbaharda çıkacak elçiler kararnamesinden bir koku alabilir miyiz diye bekleşiyorlar. Yalnız **Kâmran Acet**, Fastan çok memnun görünüyor. Ganadan sonra Rabat elçiliğine getirilen Acet çiftini dinleyenler, Afrikayı bir cennet gibi düşünüyorlar. Halbuki birçok diplomat, Siyah Ülkeyi sürgün yeri gibi düşünür, değil mi?

Tarabyada sabah

İstanbul sosyetesi her gece başka bir kıyıda sabahlıyor. Geçtiğimiz hafta da Tarabya Otelinde, Yardımsevenler Derneğinin yemeğinde sabahladı. Üst terasta kokteyller, alt terasta yemekler... İstanbula tatile gelen yeni yüzler, eski aşinalarla Yardımseverlerin yemeği çok güzel geçti. Eski aşinalar arasında **Vedat** ve **Kadriye Dicleli**, **Fahrettin** ve **Gülizar Ulaş**, **İsmail** ve **Nilüfer Sarper**, **Kemal** ve **Tomris Sarper**, **Fuat** ve **Feriha Mirel**, **Handan Öniş**, **Nihat** ve **Belma Sadıkoğlu** varlardı. Birkaç yıldır New York'da oturan caz bestecisi **Arif Mardin** de yeni bir yüz olarak dikkati çekiyordu. Sosyete hep aynı insanları görmekten bıkmış olacak ki, Tarabya Otelinde büyük ilgiyi Mardin çifti ile yanlarındaki gençkız, Lâtife Mardinin ilk kocası İsmail Agardan olan kızı **Nâzan Ağar** topladı.

Tarabyadaki yemeğin rengine bakılırsa sosyete muradına ermiş sayılır:" birçok kadın yeşiller giymişti!

Ankara takımı daha güzel

Bu dünyada herkesin işi gücü başka. Geçtiğimiz hafta İstanbul klüplerinden birinin terasında oturanlar da iş edinip, "sosyetenin Ankara takımı mı, İstanbul takımı mı güzel?" diye tartışmışlar. Sonunda Ankaralılar galip gelmiş. Doğrusu, yanlış bir sonuç sayılmaz. Çünkü bugün İstanbulda adı güzele çıkmışların çoğu Ankaradan gelmiştir. İşte **Leylâ Çelikbaş**, **Suzan Pısak**, **Ayşe Sılan**. Bunlara, yaz aylarını İstanbulda geçiren **Ayşe Kulinler**, **Selva Arallar**, **Alev Berker, Can Akçağlar, Yasemin Tanbay**, balerin **Ayla Ünal**, genç aktris **Deniz Gökçer** de eklenirse, Ankara takımı daha güçlü çıkıyor. Uzağa gitmeye lüzum yok; geçtiğimiz hafta içinde Kuruçeşme adasında **Ayten Gökçer**den daha güzel bir kadın görünmedi. Seçicilerin tarafsızlığı doğrusu tebrike değer!.

Yine mi başka bahara?

Brükselden tatile gelen müsteşar **Semih Akbil**i görenler, "acaba evlenecek mi?" diye merak ettiler. Semih Akbil genç, yakışıklı, değerli bir diplomat. Evlenme kararı birçok gençkızı ümide düşürebilir. Fakat ilk evliliğinde uğradığı hayal kırıklığından hâlâ kurtulmuş görünmüyor. Yakışıklı diplomatın birgün yine eski eşiyle birleşeceğini iddia edenler ise yanılıyorlar. Eski eşi, bir diplomattan sonra bir askerle evlenerek dışişleri geleneklerine aykırı davrandı. Alışkanlıklarından uzaklaşınca belki pişman da olmuştur. Ama, araya bu kadar karlı dağ girdikten sonra artık yeni bir birleşme beklenemez.

Romada bir aşk hikâyesini sona erdirerek Ankaraya gelen **Şarık Akyar**ın da Bakanlığın güzel sekreterlerinden biriyle evleneceği söyleniyordu. Söyleniyordu değil, genç diplomatla güzel sekreter Ankara Palasın bahçesinde Bakanın, Genel Sekreterin ve genel müdürlerin önünde yaptıkları çok romantik danslarla kararlarını herkese açıkladılar. Fakat araya karakediler girmiş olacak: Şarık Akyar, Romadan sonra Seula kadar yalnız gidiyor. Güzel sekreter, balayı için Seulu beğenmedi mi yoksa?

Rivayet muhtelif
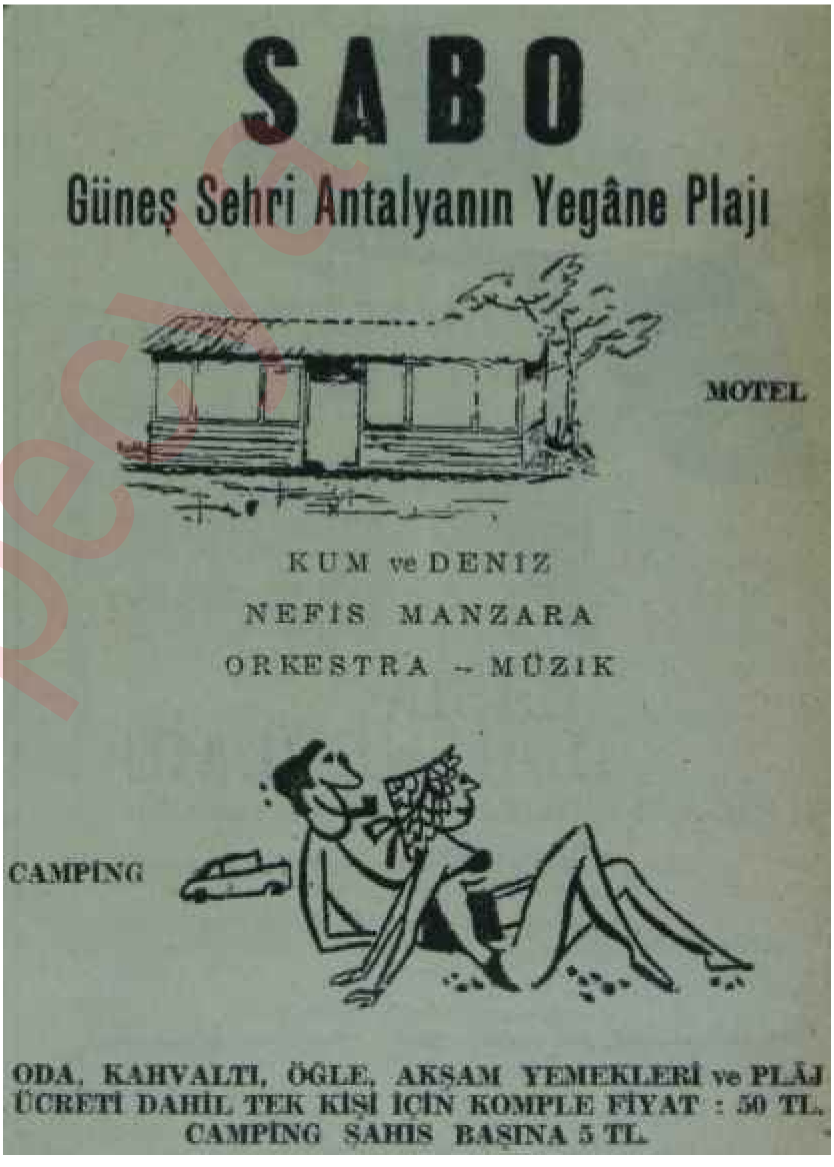
Eski Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel bitkisel uykusunu uyuyadursun, oğlu **Özdemir Gürsel** de karısı tarafından terkedilmenin hüznünü yaşıyor. **Birsen Gürsel** hürriyeti seçti, artık koca evine dönmeyeceğini sert bir dille açıkladı. Bu açıklama üzerine değişik yorumlar var: "Birsen Gürsel bu evliliğe nasıl karar verdi? Hayatına ortak edeceği erkeği yakından tanımak lüzumunu hissetmedi mi acaba?" diye soranlar var. "Baba Gürsel bitkisel uykuya dalmasaydı, acaba bu evlilik devam eder miydi?" diye merak edenler var. Ayrıca, baba Gürselin oğluna ait hikâyeleri artık duymadığına sevinenler var. Sözün kısası, bu konuda rivayetler çok muhtelif.

Ebedi şen dul

Azra Günün İstanbulda yeniden Şen Dul operetini söyliyeceğini duyanlar, kendisine "Ebedi Şen Dul" diyorlar. İstanbulda şen dul, Ankarada şen dul, İzmirde şen dul, yine İstanbulda şen dul. Kaç yıldır şen dulluktan kurtulamadı. Allah için güzel oynuyor, fakat bir sanatçıyı yıllarca aynı rolde görmek biraz sıkıcı olmuyor mu?

Beraat etti

Demirele yakınlığı bilmen gazeteci **Zekâi Komsuoğlu**, bir süre önce, Petrol Ofisteki görevi sırasında rüşvet aldığı iddiasiyle mahkemeye verilmişti. İkinci Ağır Ceza Mahkemesi, Komsuoğlunun, T.C.K. nun 211, 212 ve 227.. maddelerindeki suçu işlemediği gerekçesiyle beraatine karar verdi. Komsuoğlu başını, arkadaşlarının açtığı dertten 42 günlük bir cezaevi ziyareti ile kurtarabildi.

SOSYAL HAYAT

Moda

Aynanın söyledikleri

Terzi Sevim:

"— Bundan sonra modayı sokakta izliyeceğiz. Hiçbir mevsim yaz kadar, modayı teşhir etmeye müsait değildir. Modayı sokakta izliyeceğiz ve neyin tutunduğunu, neyin tutunm'adığını, neyin güzel, neyin çirkin olacağını göreceğiz. Çünkü bu modayı artık belirli kilolardaki mankenler değil, her tipte ve her yaşta kadınlar takdim edecekler ve böylece de modanın başlıca faktörü, yakıştırma faktörü ortaya çıkacaktır. Bu bakımdan, pek çok şeyin moda olduğu bir devirde, moda hakkında genel olarak konuşmak çok zordur.

AKİS okuyucularına söyleyebileceğim birkaç temel nokta var: Eteklerinizi, geçen yıla nazaran kısaltmalısınız. Burada kullanacağınız ölçü yaşınız, tipiniz ve beden ölçülerinizdir. Ayna, model kadar lüzumlu bir malzemedir. Ayna, size, gerçekleri çekinmeden söyleyebilen tek dosttur. Sokaktakilerin de sizi tıpkı aynadaki görünüşünüz içinde göreceklerini unutmamalısınız. Yaz ayları için canlı, içaçıcı renkler daima güzel durur. Yanmak, yaz şıklığının bir parçasıdır ve önemli bir parçasıdır. Muntazam yanmaya ve yanınca size gidecek renkleri seçmeye itina gösteriniz. Beyaz da bu mevsim çok modadır. Kolay yıkanır, ütü istemez kumaşlardan bir beyaz elbise, yaz gardrobunun temel kıyafetleri arasına girebilir. Yaşınıza göre büyük çiçekli veya geometrik desenli bir emprime, yazın giyimli elbisesi olabilir. Belirsiz desenli kumaşlar çok şişman yapmayabilir. Ama geometrik desenler daha çok gençler içindir. Şiman görünmekten çekinenler canlı bir renk seçmek, ufak bir iş yapmak veya süslü düğmeler kullanmak şartiyle, düz renk bir ipekliden, bu yaz çok moda olan bir şömizye elbise de yapabilir ve bunu abiye olarak her yere de giyinebilirler. Şömizye elbise tam kolsuz, kısa kollu veya uzun kollu olabilir. Saçlar geçen mevsime nazaran biraz daha uzundur. Zaten plaj mevsimi saçları mizanpli yapmadan toplıyabilmek de daha kolaydır. Ufak topuklu ayakkabılar gençlere de, orta yaşlılara da, daha yaşlılara da gider. Çok uzun topuklar bu mevsim yoktur. Elbisenin rengine uygun, soluk renkte ayakkabılar özellikle modadır ve şıklığın başlıca işareti sayılmaktadır. Ufak topuklu renkli bir keten ayakkabı, böylece, bu mevsim abiye olarak da giyilebilecektir. Rahatlığın, sadeliğin de sembolü olmuştur.

Terzi Sevim
Ayna doğru konuşur

İki şey çok modadır: bebek elbiseleri ve rob mantolar. Yirmi yaşındakiler, bebek elbisesi dediğimiz elbiseleri kolaylıkla giyebilirler. Bunlar birkaç yıl önce sekiz dokuz yaşlarındaki çocuklara ve daha küçüklerine yaptığımız belsiz, kombinezon biçimi, dümdüz askılı, hafif büzgülü, bebe yakalı, eteğe doğru

hafifce evaze inen her çeşit elbiselerdir. Boyları dizin çok üstünde bitmekte, aynı renkte parlak atkılı ayakkabılar ve uygun renkte ipek çoraplarla giyilmektedir. Rob mantolar, kırk yaşındakiler için hem daha şık, hem çok daha pratiktir ve hatları yumuşatır, güzelleştirir" diye konuştu.

Yirminci yaş

Bir soluk durdu, sonra şöyle devam etti:

"— Yirmi yaş güzel bir yaştır. Çok şişman olmamak şartiyle hemen hemen herşey, insana yakışır. Burada da terzinin yapacağı kupların tabii önemi vardır. Birkaç renkli elbiseler çoğalmakla beraber, her gençkız bunu deneyebilir. Çünkü bu modayı değişik bir şekilde uygulamak mümkündür. Meselâ ampir biçimi bir elbisenin küçücük bir beden kısmı vardır. Göğsün hemen altından başlıyan evaze etek ise çok kısadır. Bu iki parça değişik renkte, zıt renklerde kumaşlardan yapılabilir. Beden kısmı çiçeklerle süslenir, çizgili, kareli olabilir, dantel olabilir v.s... Bunun aksine, düşük belli bir hafif evaze yaz elbisesi de, beden ve etek olmak üzere, iki renkle yapılabilir. Bir tanesi çizgili olabilir. Düşük belli elbiselerin etekleri çok kısa olursa, bir nevi mini etek etkisi yapmakta ve fazla ürkütmeden, göze değişik gelmektedir.

Gençler için bebe yakalı, uzun kollu, manşetli, ufak çiçekli şömizyeler de moda olmakta devam etmektedir. Ama yazın, gençlerde en çekici kıyafetler, ispanyol paçalı pantalonlar, bunların üstüne giyilen yırtmaçlı, erkek tipi ceketler, bikinilerin üzerine giyilen şeffaf, fırfırlı, uzunca bluzlardır. Küpeler büyük, çantalar küçük, ayakkabılar renkli ve rahat, spor kıyafetler çok şıktır ve âdeta her yere gidebilmektedir."

Kırk yaş ve ötesi

Terzi Sevimin bundan sonraki sözleri daha da ilginçti:

"— Yirmi yaştan itibaren gitgide cesaretlenen ve vücut ölçülerine göre çeşitli fantezilere gidebilen kıyafetler, kırk yaşına gelince bir duraksama geçirmektedir. Kırk yaş ve ötesi, gençliği, şıklığı ve güzelliği ancak aynaya önem vermekle koruyabilir. Fazla kilo almamak için modern rejimleri uygulamanın sanıldığı kadar bir zorluğu yoktur. Çünkü bunlar eskisi gibi çok sert rejimler değildir. Ama bunun yanında, yakışanı bulup giymek, meselenin temelini teşkil eder. Bu yaşta kısa etek modası ne olursa olsun, dizler görünmemeli, dekolteler çok itina ile, şahsın özelliklerine göre kesilmeli, iddialı olmamalıdır. Elbiselerin tam kolsuz olup olamıyacağına karar verecek olan moda değil, bu elbiseleri giyinecek olanların kol yapısı ve görünüşüdür. Kollar uygun değilse, çok bol olmıyan uzun bir kolu, şömizye kolu tercih etmek daima mümkündür. Kırk yaşından sonra iyi dikilmiş, ayrıntılı, vücudu güzelleştiren kuplu elbiseler kadına çok şey kazandırır. Kırk yaşından sonra muhakkak düz giyinmek de şart değildir, pliler düz olmak ve belden başlamamak şartiyle kullanılabilir. Plisoley iyi durmaz. Şişmanlar için 'V' biçimi açık yakalar, boynu olanlar için bu yıl moda olan kalkık yakalar çok elverişlidir. Bu yakalar verev parçalarla yapılırsa çok daha güzel durur. Yakalar, yaşla bozulan boynu, gerdanı gizler ve yaz mevsiminde biraz daha açık ve rahat biçilerek, pekâlâ kullanılabilir. Bu yaşlarda, eşarp hissi veren yakalar daima iyi durur. Ayrıca, tayyörlerin içinden 'V' yakalı bluzlar giyinip, bunları fular eşarplarla giydirmek de çok iyi bir fikirdir."

(İlâncılık: 4236) — 216

BİR TÜRK AYDINININ KİTAPLIĞI İÇİN OLMAZSA OLMAZ ESERLER

HAFTANIN "BEST - SELLER" EN ÇOK SATAN 5 KİTABI

1 İsmet Paşayla 10 Yıl (M. Toker - Anılar)
2 Ben de Yazdım (C. Bayar - Anılar)
3 Böyle Gelmiş Böyle Gitmez (A. Nesin - Anılar)
4 Don Hikâyeleri (M. Şolohov - Hikâye)
5

(Milliyet'ten)

AKİS YAYINLARI, çıkar çıkmaz "best-seller = en çok satan kitap" olan şeref listesini iftiharla takdim eder.

1 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL**

Birinci Cilt (1954 - 1957 Yılları)

Bu kitap Türkiyede görülmemiş bir ilgi topladı ve ilk dört ayı içinde dört baskısı yapıldı.

2 **RUS GELDİ AŞKA, RUSUN AŞKI BAŞKA**

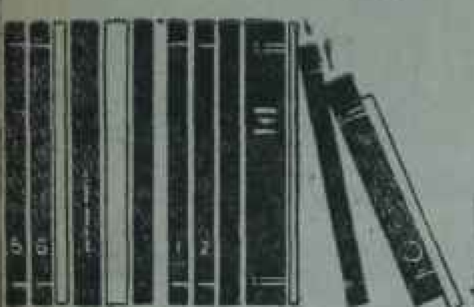
Gezi Notları

Bütün kitap tenkitçileri ve fıkra yazarları bir noktada ittifak ettiler: "Şimdiye kadar Sovyetler Birliğini hiç kimse böyle anlatamamıştır ve daha uzun yıllar anlatamayacaktır."

3 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL**

İkinci Cilt (1957 - 1960 Yılları)

Yeni çıkan ve şu anda Best-seller listelerinin 1 numaralı sırasını işgal eden bu kitap Türkiyenin 1960 ihtilaline nasıl gittiğini ve İsmet Paşanın ihtilalden evvel, ihtilâl ve ihtilâlcilerle münasebetinin ne olduğunu ilk defa olarak açıklamaktadır.

AKİS YAYINLARI A

AKİS YAYINLARININ özelliği: En kıymetli eserler en nefis kapak içinde ve en mükemmel baskıyla...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA BULUNUR

"Hain Kurt"ta, Burton ile Elizabeht Taylor
Beklenmedik gelişme

A. B. D.

Hollywood'da "dil devrimi"

Edward Albee'nin yurdumuzda da büyük ilgiyle karşılanan "Who's Afraid of Virginia Woolf? Hain kurttan kim korkar?" oyununu Broad\vay'de başarıyla sahneye koyan Mike Nichols, aynı oyunu Holllywood'da beyazperdeye aktarmağa kalkıştığı vakit güç bir seçim karşısında kalmıştı: Ya Albee'nin oyununun özüne bağlı kalacak, ama sansürle başı derde girecekti ya da oyunu sansürün ölçülerine göre değiştirip Albee'nin eserine ihanet edecekti. Nichols ile oyunu senaryolaştıran Ernest Lehman, birinci şıkkı seçtiler. Bunda belki de Albee'nin oyununun özelliği ağır basıyordu: Oyun, orta yaşlı bir kolej profesörü -Richard Burton- ile eşinin -Elizabeth Taylor-, genç bir profesör -George Segal- ile eşini -Sandy Dennis- ağırlamalarıyla başlıyordu. Dostça başlıyan gece, içkinin etkisiyle, saatler ilerledikçe çığırından çıkıyor, sonunda, birbirinden öldüresiyle nefret eden dört insanla karşılaşılıyordu. Bu insanlar, birbirlerinin hakkından gelmek için en elverişli silâh olarak dillerini kullanıyorlardı. Böylelikle, içkinin etkisiyle alabildiğine açılan dillerden, Hollywood'un sansür nizamnamesinin kesinlikle yasakladığı kelimeler bol bol dökülüyordu.

Albee'nin oyunu, bir takım olaylara, entrikalara dayansaydı belki Hollywood ölçülerine uygun bir kılığa sokulması mümkün olurdu, ama konuşmalara dayanıyordu ve bu konuşmalarda yapılacak her hangi bir değişiklik, bir "yumuşatma" ortada "Hain kurttan kim korkar?"dan eser bırakmıyacaktı. Nichols ile Lehman, işte biraz da bunun etkisiyle, oyunun özüne bağlı kalmağa karar vermişlerdi.

Anlayışlı katolikler

"Hain kurttan kim korkar?" normal, siyah-beyaz bir film için şimdiye kadar rastlanmadık ölçüde kabarık bir bütçeyle 7,5 milyon dolara çevrilip tamamlanınca, filmin yapımevi olan Warner şirketinin ilk işi, bu "netameli" filmi amerikan sinema endüstrisinin kendi kendini denetlemek üzere meydana getirdiği sansür kurulu olan "The Production Code Administration"a değil, Ulusal Katolik Sinema Ofisine götürmek oldu. Çünkü Katolik Ofisinden gösterme izni aldıktan sonra, aynı izni endüstrinin kendi sansüründen haydi haydi elde edebileceklerini düşünüyorlardı.

45 milyona yakın mensubu, geniş teşkilâtı, sıkı disiplini ve sinemaya büyük önem vermesiyle Birleşik Amerikada bir filmin kaderinde rol oynıyan katolik kilisesinin Sinema Ofisinin başkanı Rahip Thomas F. Little ile yardımcısı Rahip Patrick J. Sullivan, olağanüstü bir durumla karşıkarşıya bulunduklarını sezinlemişlerdi. İşin önemli bir yönü, Katolik Sinema Ofisinin de, katolik kilisesi gibi, başka alanlardakine uygun şekilde, sinemada da bir yenileşme, kendini zamana uydurma çabasında olmasıydı. Günün şartlarına uymayan bir takım anlamsız yasaklarda direnmenin faydadan çok zarar getireceğini anlıyan açıkgöz katolikler, nasıl olsa önüne geçemiyecekleri gelişmelerin gerisinde kalmaktansa, ipin ucunu kaçırmamayı daha "ehven-i şer" bulduklarından, sinema alanında da tutumlarını yeni şartlara uydurmağa çalışmaktaydılar. Bu bakımdan, "Hain kurttan kim korkar?" filmi, aynı zamanda Katolik Sinema Ofisi için de bir sınama olacaktı.

Rahip Thomas F. Littie ile yardımcısı, filmi iki kere görmekle yetinmediler, ayrıca katolik kilisesine mensup, sinemaya özel ilgi duyan 81 kişiye de filmi seyrettirdiler ve

hepsinden film hakkındaki görüşlerini belirten birer rapor istediler. Gelen raporların çoğunluğu, katolik kilisesindeki yeni eğilimi yansıtan nitelikteydi: "Hain kurttan kim korkar?"ın yasaklanması için ortada herhangi bir sebep görmüyorlardı. Bunun üzerine Katolik Film Ofisi, on yıl önce olsa katolikleri hop oturtup hop kaldırtacak sözlerle, sahnelerle dolu olan filme "A-4" derecesini verdi. Yani filmin, bazı çekimser kayıtlarla erginler tarafından görülmesinde mahzur yoktu.

Anlayışsız sinemacılar

Hain kurttan kim korkar?"ı meydana getirenlerin, Katolik Film Ofisinin bu kadar anlayışlı davranacağını beklediklerini iddia etmek gerçeğe aykırı olur. Filmin, hem de hiç bir sahnesinin kesilmeksizin Ofisin süzgecinden geçmesi yapımcılar için tam bir sürpriz olmuştu. Fakat yapımcılar kendilerini bundan daha büyük bir sürprizin beklediğinden henüz habersizdiler. Bu sürpriz, Katolik Sinema Ofisinden "temiz" kâğıdı alan yapımcıların göğüslerini gere gere kendi sansür kuruluşlarına başvurdukları vakit ortaya çıktı: Kendi sansür kuruluşlarının başkanı Geoffrey Shurlock, filme gösterme belgesi vermiyordu! Buna sebep olarak da endüstrinin uymak zorunda olduğu 1930 tarihli sansür nizamnamesinde kullanılması yasaklanmış kelimelerin filmde bol bol geçmesini gösteriyordu. İşin tuhaf yönü şuydu: Endüstrinin kendi kendine uygulamak için kabul ettiği bu sansür nizamnamesini hazırlayanlar ve uygulanması için geniş bir kampanya açanlar katoliklerden başkaları değildi. Katolik Sinema Ofisi bir yandan filmin gösterilmesinde hiç bir mahzur bulunmadığını bildiriyor, ama sinemacıların temsilcisi, yine aynı katoliklerin hazırladıkları 36 yıllık bir nizamnameyi öne sürerek "olmaz" diyordu!

Shurlock'un bu tuhaf davranışı tamamiyle sebepsiz de değildi. 1964 te Billy Wilder'in "Kiss Me, Stupid- Öp Beni, Budala" adlı filmi sansür kuruluna geldiği vakit, sansür nizamnamesine aykırı birçok yanı olmasına rağmen, Wilder'in amerikan sinema endüstrisindeki yerini gözönünde tutan kurul, filme "temiz" kâğıdı vermişti, ama aynı film Katolik Sinema Ofisinin, katoliklerin seyretmesi yasaklanan filmlere verdiği "C" derecesini almıştı.

Wilder'in nüfuzundan yararlanarak eski sansür nizamnamesini değiştirmek umudunda olan Shurlock, bu durumdan hayalkınklığına uğramıştı. Bu yüzden, Katolik Sinema Ofisinin süzgecinden geçmesine rağmen, "Hain kurttan kim korkar?" için bu nizamnameyi harfi harfine uyguladı.

Bir dönemeç

Ama Katolik Ofisinin "temiz" kâğıdını alarak durumlarını kuvvetlendiren yapımcılar işin peşini bırakmadılar. Üstelik, bırakacak durumları da yoktu. Çünkü 75 milyon liralık bir filmin "istikbali" söz konusuydu. Aslında, yapımcıların kendi sansür kurullarını dinlemeleri de söz konusu değildi. Nihayet, 25 bin dolarlık cezayı verdikten sonra filmlerini gösterebilirlerdi, ama bu durumda Yapımcılar Birliğine dahil sinemalarda oynatılmaması tehlikesi vardı. Kaldı ki ortaya, Hollywood'daki sansür nizamnamesinde bir gedik daha açabilmek fırsatı çıkmıştı, bundan kaçınmak akılsızlık olurdu. Hem, sansürle ne kadar "takışılırsa" film için o kadar da reklâm olurdu.

İşte bu düşüncelerle Warner yapımevi konuyu bir üst makama, yani "Motion Picture Association of America" adlı Yapımcılar Birliğinin başkanı Jack Valenti'ye götürdü. Jack Valenti, bir zamanlar bu birliğin ilk başkanı olan ünlü W. Hays'ın Posta Bakanlığını bırakarak amerikan sinema endüstrisinin başına geçmesi gibi, Başkan Johnson'un "akıl hocalığı" mevkiini bırakarak, birkaç ay önce bu göreve gelmişti. Valenti de bayatlamış olan nizamnamenin değiştirilmesinden yanaydı. Hemen, Yapımcılar Birliğinin onbir üye, dört yapımcı ve altı gösterimciden meydana gelen sansür kurulunu topladı ve "Hain kurttan kim korkar?" filmine gösterilme belgesi verilmesini sağladı. Böylelikle Hollywood'un "dişli" sinemacılarının 15 yıldan beridir, Amerikan Federal Yüksek Mahkemesine başvurarak sinema sansüründe birbiri ardından açtıkları gediklere, bu defa da doğrudan doğruya sansür kurulunca yeni bir gedik ekleniyordu. Bu gediklerin başlıcaları şöyle sıralanıyordu: 1952'de italyan yönetmen Rossellini'nin "Il miracolo Mucize"si dolayısiyle açılan dâvada Yüksek Mahkeme filimlerin dinsel duygulara aykırılık dolayısiyle yasaklanamıyacağına karar vererek din yönünden sansürü önlemişti. Aynı yıl Elia Kazan'ın "Pinky Kara Damga"sı zencileri konu alan, ırk meselelerine eğilen filmlere yeşil işareti yakmıştı. 1954'te fransız yönetmen Max Ophüls'ün "La Ronde Halka"sı filmlerde müstehcenlik konusunun en azından edebiyattaki serbestlikle o tarihte Amerikada tanınan ölçüde ele alınmasını sağladı. 1954'te Joseph Losey'nin "M Düsseldorf Canavarı", filmlerde suça kışkırtma yönündeki yasakları hafifletti.

İşte şimdi de, "Hain kurttan kim korkar?" filmiyle Hollywood, konuşmalarda sınır tanımıyan bir çağa ilk adımını atmaktadır. Sansür nizamnamesinin dördüncü bölümündeki "küfürler"le ilgili yasak altıncı bölümündeki beddualar, Tanrıyı, İsayı kınamalarla ilgili yasaklar "Hain kurttan kim korkar?"la birlikte ortadan kalkmaktadır.

Bu konuda Cumhuriyet Devrinde yayınlanan ilk eser

SAVCI Yılmaz Akıncı ve AVUKAT Tahsin Atakan'ın

Mevzuatta

KABAHAT FİİLLERİ ve USUL HÜKÜMLERİ

adlı kitap satışa arzedilmiştir.

Hâkim, savcı, avukat, idareci, yüksek tahsilde ceza hukuku okuyan herkesin ve halkın hergün karşılaştığı hadiseleri açıklıyan izahlı, notlu, içtihattı müracaat kitabı. 350 sayfa 15 liradır.

Genel dağıtım ve isteme: Minnetoğlu Kitapevi
Cağaloğlu — İstanbul

(AKİS — 218)

Bütün ağrılara karşı...
BOYUN TUTULMASI
BAS AĞRISI
DİŞ AĞRISI
LUMBAGO
SİYATİK
ROMATİZMA
ADALE AĞRISI
BAŞ-DİŞ NEZLE GRİP
GRİPİN
KININLI GRİPİN
GRİPİN
Fazla yorgunluktan ve soğuk algınlığından ileri gelen ağrılara karşı GRİPİN faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder. GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.
GRİPİN

VB
Başarınız ve istikbaliniz
tutumlu ve isabetli kararınıza bağlıdır.
Türkiye Vakıflar Bankasında
açtıracağınız her hesap
bu yolda sizin için
en büyük şanstır,
Türkiye Vakıflar Bankası